

Svenska i vardagen, värdefull arbetserfarenhet och nya vänner

En diskursanalytisk studie av finska språkstuderandes erfarenheter av språkpraktiken i
Sverige, Danmark och på Färöarna

Elisa Joensuu

Tammerfors universitet

Fakulteten för kommunikationsvetenskap

Studieprogrammet i nordiska språk

Avhandling pro gradu

Februari 2018

Tampereen yliopisto
Viestintätieteiden tiedekunta
Pohjoismaiset kielet

JOENSUU, ELISA: Svenska i vardagen, värdefull arbetserfarenhet och nya vänner – En diskursanalytisk studie av finska språkstuderandes erfarenheter av språkpraktiken i Sverige, Danmark och på Färöarna

Pro gradu -tutkielma, 76 sivua
Helmikuu 2018

Tarkastelen tutkielmassani yliopisto-opiskelijoiden kirjoittamia kieliharjoitteluraportteja, jotka on kirjoitettu osana pohjoismaisten kielten/ruotsin kielen kandidaatintutkintoa Suomessa. Aineistoni sisältää 8 kieliharjoitteluraporttia, jotka on kirjoitettu vuosien 2012–2016 aikana. Raporteissa opiskelijat kertovat kieliharjoittelustansa, sekä pohtivat kokemuksiansa kielestä, kulttuurista ja yhteiskunnallisista piirteistä harjoittelumaassa.

Tutkimukseni tavoitteena on diskursiivisesti selvittää, kuinka pohjoismaisten kielten/ruotsin kielen opiskelijat puhuvat raporteissaan kieliharjoittelusta, jonka he ovat suorittaneet joko työskentelemällä tai osallistumalla Nordkurs-kielikurssille pohjoismaissa Suomen ulkopuolella. Tutkimustavoitteen saavuttaakseni käytän kolmea tutkimuskysymystä. Ensinnäkin tutkin, mitä ja miten opiskelijat puhuvat raporteissaan ajatuksistaan ennen kieliharjoittelua ja kokemuksistaan kieliharjoittelun aikana. Toiseksi selvitän, mikä merkitys kieliharjoittelulla on pohjoismaisten kielten/ruotsin opiskelijalle. Kolmanneksi kartoitan, mitä sellaisia huomioita opiskelijat tekevät raporteissaan, joita suomalaisten yliopistojen olisi hyvä huomioida suunnitellessaan kieliharjoittelun toteutusta.

Tutkimukseni pohjautuu pääosin Ernesto Laclau ja Chantal Mouffen (1985) diskurssiteoriaan sekä Norman Faircloughin (1995) kriittiseen diskurssianalyysiin. Diskurssianalyysin ohella käytän sosiolingvistiikan teorioita muun muassa sosiaalisesta verkostosta, murteista, motivaatiosta ja asenteista. Olen analysoinut kieliharjoitteluraportit laadullisen diskurssianalyysin avulla tutkien, mitä opiskelijat kirjoittavat raporteissaan. Raporttien keskeisimpien teemojen perusteella olen muodostanut kolme diskurssia – *upplevelsediskurs* (kokemusdiskurssi), *nyttodiskurs* (hyötydiskurssi) ja *organisatorisk diskurs* (organisatorinen diskurssi).

Analyysissa tarkastelen, miten diskurssit rakentuvat opiskelijoiden raporteissa. Olen valinnut kullekin diskurssille keskeiset käsitteet (nodalpunkter) ja tutkinut, mitä ja millaisin sanavalinnoin (ekvivalenser) opiskelijat puhuvat näitä käsitteitä vastaavista teemoista, mitä he eivät raporteissaan mainitse (det diskursiva fältet), sekä mikä merkitys kontekstilla on raporttien sisällölle (diskursordning).

Avainsanat: diskurssianalyysi, kieliharjoittelu, kokemusdiskurssi, hyötydiskurssi, organisatorinen diskurssi

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Syfte	3
1.2 Tidigare forskning.....	4
1.3 Inlärningsmålen i kandidatexamen i humanistiska vetenskaper vid Tammerfors universitet.....	7
2 Studentutbyte och språkpraktik	8
3 Diskursanalys som teori och metod	11
3.1 De centralaste begreppen inom diskursteori	14
3.2 Diskursanalys i praktiken.....	16
3.3 Avgränsning av diskurser	17
4 Om sociolingvistik	19
4.1 Sociolingvistikens definition och historia.....	19
4.2 Språkets sociala dimension	21
4.3 Dialekt, sociolekt och idiolekt	22
4.4 Attityder och språkattityder	24
5 Material och analysmetod.....	25
5.1 Rapporter från språkpraktiken	25
5.2 Metod	27
5.3 Forskningsetiska frågor.....	29
6 Kontext och diskursordning i undersökningen	30
7 Analys av tre diskurser	31
7.1 Upplevelsediskurs	32
7.1.1 Tankar före praktiken	33
7.1.2 Rekreation.....	34
7.1.3 Språk.....	36
7.1.4 Studier.....	39
7.1.5 Arbete	41
7.2 Nyttodiskurs.....	44
7.2.1 Språkinläring	46
7.2.2 Kulturkunskaper	50
7.2.3 Arbetsfarenhet	52
7.3 Organisatorisk diskurs	52
7.3.1 Utmaningar	53
7.3.2 Allmänna åsikter om språkpraktiken.....	54
7.3.3 Universitetskurser.....	58

8 Resultat	60
8.1 Upplevelsediskurs	60
8.2 Nyttodiskurs	63
8.3 Organisatorisk diskurs	66
9 Sammanfattning och diskussion	68
Referenser	

1 Inledning

I studierna i nordiska språk vid olika universitet i Finland ingår en obligatorisk språkpraktik för att den studerande ska kunna avlägga sin kandidatexamen. Språkpraktiken kan avläggas genom att arbeta eller studera i ett land där det talas något av de nordiska språken. Språkpraktiken kan ändå väcka diskussion på grund av möjliga kostnader som språkpraktiken kan förorsaka för den studerande, eftersom det bidrag som studerande kan få är litet. Kostnaderna kan försämra studerandenas möjligheter att resa till ett annat land och eventuellt till och med hindra dem att kunna avlägga sin praktikperiod. Samtidigt är språkpraktiken ändå för många studerande den första och till och med den enda lägenheten att använda svenska under en längre tidsperiod i Norden.

För att man ska kunna förbättra och utveckla utlandsvistelser är det viktigt att ta reda på hur studerandena upplever sin språkpraktikperiod samt att undersöka hur praktikperioden påverkar deras inläring av språk, kultur och eventuellt även deras identitet. Tvärvetenskaplig forskning med olika teoretiska synvinklar kan också ge nyttig information för undersökning av utlandsvistelser. (Jackson 2008: 10.) Flera forskare som Jackson (2005), Mendelson (2004) och Pellegrino (2005) anser att individuella åsikter och texter är mycket viktiga att undersöka för att man ska kunna öka förståelsen av följder av utlandsvistelser (Jackson 2008: 4).

Jag intresserar mig för både den typen av språkpraktik som studerande avlägger genom att arbeta och genom att studera eftersom de här olika sätten kan erbjuda en mångsidigare översikt över temat språkpraktiken. Arbetet spelar en viktig roll för individens välmående och har mångsidiga dimensioner för och påverkan på en individ och på hela samhället. Under de senaste tiderna har höga arbetslöshetssiffror diskuterats. År 2016 var ungdomsarbetslöshet bland unga cirka 20 procent (OECD, 2016). Det finns samhälleliga åtgärder mot arbetslösheten, men trots det är antalet arbetslösa ungdomar högt. Eftersom risken att bli arbetslös är högre också i framtiden, om man redan som ung har varit arbetslös (Angelin 2009: 245), är det viktigt att fästa uppmärksamhet på ungdomarnas arbetsmöjligheter och satsa på att förbättra dem. Nordiska länder erbjuder en möjlighet,

som t.ex. Nordjobb (Nordjobb), för ungdomar att hitta en arbetsplats och på det sättet är det nyttigt att få information om vilka tankar studerande har om att arbeta utanför Finland.

Utgående från diskussionen kring den obligatoriska språkpraktiken och den höga ungdomsarbetslöshetsnivån har jag valt att kartlägga hur studerande talar om sin praktikperiod inom de nordiska länderna utanför Finland. För att ta reda på detta har jag valt att undersöka hur de studerande i Finland som har avlagt sin obligatoriska språkpraktik genom arbete eller alternativt genom en nordisk språk- och litteraturkurs (Nordkurs), som finansieras av det Nordiska ministerrådet, förhåller sig till ämnet.

Undersökningen är viktig inom nordiska språk och även inom andra språkämnen som kan studeras vid universitet eftersom den bidrar till problematiken kring den obligatoriska språkpraktiken. Ett av inlärningsmålen i nordiska språk vid Tammerfors universitet är att man ska kunna kommunicera skriftligt och muntligt på svenska. Därtill ska studerande i nordiska språk lära sig om olikheter mellan de nordiska samhällen, kulturerna och språken. Som väsentlig del av examen i nordiska språk är också internationalitet, vilken kan främjas genom språkpraktiken. (Tampereen yliopisto 2016a.)

Undersökningen ger aktuell information om studerandenas erfarenheter av språkpraktiken och hjälper en att förstå språkpraktikens betydelse. Med tanke på samhällsrelevansen ger undersökningen viktig information om aspekter som är nyttiga att ta hänsyn till vid planering och förverkligande av effektiva arbetsperioder utomlands. Den information som undersökningen ger kan utnyttjas i det framtida förverkligandet och den framtida utvecklingen av språkpraktiken.

Jag blev intresserad av temat språkpraktik och språkpraktikens roll som en obligatorisk kurs vid universitet efter att jag själv hade utfört min språkpraktik i Sverige via Nordjobb. Mina erfarenheter av språkpraktiken och av att arbeta i Sverige var positiva. Jag anser att ansökningsprocessen var mycket enkel, arbetet var roligt och vistelsen i Sverige var nyttig med tanke på språk- och arbetskunskaper. Efter min egen praktikperiod ville jag undersöka språkpraktiken som ett diskursivt fenomen, dvs. ta reda på hur studerande talar om språkpraktiken och på det sättet eventuellt formar de rådande uppfattningarna i samhället.

1.1 Syfte

Syftet med den här avhandlingen är att diskursivt undersöka hur de studerande som har avlagt sin språkpraktik genom att arbeta eller genom att delta i Nordkurs i något av de nordiska länderna utanför Finland talar om praktikperioden. Mina forskningsfrågor är följande:

1. Vad och hur talar informanterna om sina upplevelser under och tankar före språkpraktiken?
 - Vilka tankar har informanterna haft före praktiken?
 - Vilka iakttagelser har informanterna gjort bland annat om fritid, språk, studier eller arbete?
2. Vad betyder språkpraktiken för studerande i nordiska språk/läroämnet svenska?
 - Vad har studerandena lärt sig under praktiken, dvs. vilken nytta har informanterna haft om språkpraktiken?
 - Hur har informanterna anpassat sig till den nya kulturen / det nya samhället?
3. Vad borde tas hänsyn till vid planering och organisering av språkpraktiken vid universiteten i Finland, dvs. i studieprogrammet i nordiska språk/läroämnet svenska?
 - Borde organisering av språkpraktiken förändras på något sätt?
 - Är universitetskurserna relevanta med tanke på språkpraktik?

För att få svar på de här frågorna studeras det vilka de centralaste teman, dvs. diskurser som förekommer i rapporterna är samt vilken kunskap och vilka ”sanningar” diskurserna skapar eller upprätthåller i samhället. Diskursanalys som teori och metod presenteras närmare i kapitel 3 och 5. Sociolingvistik, som förklarar begrepp för de centralaste temana som t.ex. språk och kultur behandlas i kapitel 4.

Dispositionen är följande: Kapitel 2 omfattar en fördjupad presentation av tidigare forskning som har gjorts om utlandsvistelser och kapitel 3 innehåller teoretiska utgångspunkter för diskursanalys. I kapitel 4 presenteras teorier inom sociolingvistik och definieras viktiga begrepp. I kapitel 5 presenteras och motiveras material- och metodval, temana i rapporterna, undersökningens tillvägagångssätt samt forskningsetiska frågor. I kapitel 6 definieras kontext och diskursordning i undersökningen och själva analysen

finns i kapitel 7. Resultatet av den här undersökningen presenteras därefter i kapitel 8, och kapitel 9 innehåller sammanfattning och diskussion.

1.2 Tidigare forskning

Utlandsvistelseperioderna har undersökts ur olika synvinklar. I detta kapitel presenteras undersökningar som handlar om studier eller vistelseperioder utomlands. För det första presenteras en studie om utbytesperiod som inlärningsprocess (Koskinen 2003). För det andra presenteras en undersökning om språklig variation och om socioekonomisk tillhörighet (Sundgren 2004). I den tredje studien har det undersökts studerandenas erfarenheter av utlandsstudier samt de sociala kontexternas betydelse i dem (Farrel Whitworth 2006). I den fjärde studien har det undersökts utlandsstudiernas betydelse samt på vilket sätt man skulle kunna förbättra utlandsvistelser (Jackson 2008). I den femte undersökningen har det studerats studerandenas förväntningar och mål av studierna och hur dessa har förändrats under studierna (Kosunen m.fl. 2015). I den femte undersökningen tillämpas diskursanalys som metod och därför kan den ge nyttiga iakttagelser som kan betraktas i eller jämföras med min undersökning.

Liisa Koskinen (2003) har i sin doktorsavhandling undersökt finska och brittiska vårdstuderandes inlärningsprocess med multikulturell kompetens under en utbytesperiod. Undersökningen handlar om studerandes inlärningsprocess under utbyte, dvs. viljan att lära sig en främmande kultur, förmågan att känna sin egen kulturbakgrund, förmågan att utnyttja och tillägna sig kulturell information, förmågan att bilda kundkontakter och förmågan att gå över språkmuren. Koskinen har kommit fram till att det finns två typer av anpassningar till olikheterna utgående ifrån anpassningsförmågan, motivationen med inläringen samt motiv för att studera utomlands. Resultaten är också beroende på informanternas mognad. (Koskinen 2003: 98.) Studerande som på riktigt vill anpassa sig till en ny kultur, lära sig om kulturskillnader och möta svårigheter har en bättre interkulturell färdighet [eng. intercultural sensitivity]. Utgående från Koskinens resultat betraktar jag i min undersökning informanternas anpassning till en ny kultur, kulturinläring samt motivation till och motiv för att arbeta eller studera utomlands.

Eva Sundgren (2004) har undersökt språklig variation och förändring hos invånare i Eskilstuna i Sverige. Hon har undersökt vilken inverkan socioekonomisk tillhörighet, ålder, kön, utbildning, integration i lokalsamhället och social aktivitet har på nivån av

användandet av lokal- eller standardspråk. Sundgren har kommit fram till att de socialt aktiva informanterna är mer integrerade i sin stad än de som har varit socialt stabila. (Sundgren 2004: 173, 189–190.) Resultatet visar också att hög integration ofta leder till högre socialt avancemang. Därtill skapar individen sin identitet och visar vem man är med hjälp av språk (Sundgren 2004: 174). Sundgrens undersökning ger utgångspunkter för att i den här undersökningen granska vilken roll integration i lokalsamhället spelar, dvs. om mina informanter upplever att de har lyckats integrera sig till det nya samhället. Jag intresserar mig för informanternas känsla av hur bra de har kommit överens med människor, t.ex. genom att skapa täta sociala nätverk i ett nytt område.

Kathleen Farrel Whitworth (2006) har undersökt i sin doktorsavhandling fyra studerandes erfarenheter av sina utomlandsstudier i Frankrike. Hon har tagit reda på studerandenas erfarenheter utomlands samt de sociala kontexternas, som värdfamiljens, inverkan för det första på informanternas sociala nätverk, för det andra på studerandenas möjligheter att lära sig språk samt för det tredje på deras identitet. (Farrel Whitworth 2006: 3.) I resultatet framgår det att när det är fråga om språkinläring och personlig utveckling, kan studierna utomlands innehålla både nyttor och utmaningar. (Farrel Whitworth 2006: 223.)

Jane Jackson (2008) har undersökt för det första utlandsvistelsers och -studiers betydelse samt för- och nackdelar, för det andra studerandenas erfarenheter av dem, och för det tredje hur man skulle kunna förbättra ungdomarnas utlandsvistelser och göra dem så effektiva som möjligt. Det framgår av Jacksons resultat att en lyckad utlandsvistelse är väl förberedd i förväg. För att man ska kunna genomföra och förverkliga effektivare utlandsvistelser, behövs det mer undersökning om utlandsvistelser och -studierna. Dessutom är det viktigt att få ökad förståelse av hurdana omständigheter som ger det bästa resultatet när det gäller t.ex. kompetens på interkulturella kommunikationsfärdigheter [eng. communicative competence]. (Jackson 2008: 241.)

Jackson har undersökt utlandsstudier som har varit ett år långa. Jackson påpekar att det krävs fortsatta studier om studieperioder utomlands inom olika branscher och på olika språk. Därtill behövs det speciellt undersökningar när det gäller kortare vistelseperioder eftersom de har blivit och de ska i framtiden bli ännu populärare. (Jackson 2008: 241.) Min undersökning ger en ny översikt över studenternas utlandsvistelseperioder som en

del av studierna i nordiska språk. Den ger också nyttig information om kortare utlandsvistelseperioder, eftersom språkpraktiken ofta är bara en eller två månader lång.

Kosunen m.fl. (2015) har undersökt studerandes ambitioner att studera, deras förväntningar på studierna och hur deras tankar förändrade under sina studier. I undersökningen har svaren av studerandena kategoriserats diskursivt, vilket betyder att man har gjort kategoriseringen enligt det på vilket sätt och vad studerandena har talat om sina förväntningar. (Kosunen m.fl. 2015: 173–175.) Diskurserna som framgår i texterna är nytto-, bildnings-, språkfärdighets-, rekreations- och identitetsdiskurs. Nytt-, bildnings- och språkfärdighetsdiskurserna framgår mest i de analyserade texterna. De viktigaste temana i de tre mest förekommande diskurserna är att meritera sig inför arbetslivet, språkliga färdigheter samt utveckling som människa. (Kosunen m.fl. 2015: 174–176.)

Nyttodiskurs handlar om studerandenas egna målsättningar med tanke på arbetslivet. I bildningsdiskurs framgår vikten av allmänbildning och självutveckling. Språkfärdighetsdiskurs innehåller viljan att utveckla sina språkkunskaper. När det gäller rekreationsdiskurs är nya vänner, sociala relationer och olika aktiviteter vid sidan av studierna viktiga. Orientering till studierna kan enligt undersökningen vara *integrativa* eller *instrumentella*¹. Med den integrativa orienteringen avses viljan att integrera sig till ett språk och dess talare medan den instrumentella orienteringen betyder de pragmatiska förväntningar på nytta av att få t.ex. ett examensbevis och ett välbetalt jobb. Identitetsdiskurs innebär en känsla av samhörighet med svenska språket och läraryrket. (Kosunen m.fl. 2015: 176–180.) Jag analyserar mitt material på ett likadant sätt som Kosunen m.fl. (2015). Informanternas svar i min undersökning kategoriseras enligt det vilka diskurser, dvs. olika teman det kommer fram i rapporterna.

¹ Begreppen härstammar från Gardner & Lambert (1972)

1.3 Inlärningsmålen i kandidatexamen i humanistiska vetenskaper vid Tammerfors universitet

Jag använder i den här undersökningen den kursplanen från år 2015–2017 eftersom den var aktuella när jag samlade in mitt material. Till kandidatexamen i humanistiska vetenskaper hör en obligatorisk språkpraktik som kan utföras på tre olika sätt vid Tammerfors universitet. För det första kan studerande åka till ett studentutbyte till ett nordiskt universitet. Alternativt kan man välja en minst två månaders arbets- eller vistelseperiod i Sverige eller i ett annat nordiskt land. I Finland kan man avlägga sin språkpraktik på Åland eller genom att avlägga en tre månader lång arbetsperiod eller -praktik i en svenskspråkig arbets- eller verksamhetsmiljö. (Tampereen yliopisto 2016b.) I synnerhet biämnestuderande har också kunnat utnyttja kortare språk- och litteraturkurser i Norden (Nordkurs) för att avlägga språkpraktiken. Till den här undersökningen tar jag också med sådana rapporter som studerande har skrivit om Nordkurs (se kapitel 1). För den obligatoriska språkpraktiken utomlands är det möjligt att söka stipendium från den egna fakulteten (Tampereen yliopisto 2018).

Inlärningsmålen i studieprogrammet i nordiska språk vid Tammerfors universitet innehåller bland annat förmågan att kunna kommunicera skriftligt och muntligt i olika kommunikationssituationer samt kännedom om skillnader mellan nordiska samhällen, kulturer och språken. Därtill ska studerande kunna analysera olika språkliga och kulturella fenomen och förstå viktigheten av språkanvändningens kontext. (Tampereen yliopisto 2016a.)

Som en del av examen ska den studerande även bekanta sig med arbetslivet. I undervisningsplanen för nordiska språk framhävs att den utexaminerade ska vara expert i språk och kommunikation och kunna arbeta inom samhällets olika områden, t.ex. inom undervisning, kommunikation eller administration. Därtill erbjuder det ekonomiska och kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna många arbetsmöjligheter. Den enskilda studeranden har under sina studier möjligheter att knyta kontakter till arbetslivet och hen kan också ansöka om stipendium för arbetspraktik från sin fakultet. (Tampereen yliopisto 2016a.)

Under sina studier ska studerandena lära sig känna särdrag och språk inom de nordiska ländernas kulturområde. Ytterligare ska studerandena förstå och värdera relationen

mellan språk, kultur och samhälle. Språkpraktiken erbjuder en möjlighet att främja studerandenas internationalisering. Språkpraktik är inte den enda kurs som ger studerandena möjlighet att vara i kontakt med svenskspråkiga människor, eftersom också andra kurser erbjuder en möjlighet till detta. Efter språkpraktiken rapporterar studerandena skriftligt om sina erfarenheter genom att skriva en språkpraktikrapport. (Tampereen yliopisto 2016a.) Orsaken till att jag har valt att använda material från kursen språkpraktik som mitt undersökningsmaterial är att den erbjuder en mångsidig möjlighet att granska temat ur både kulturell och språklig synvinkel, eftersom en stor del av studerandena avlägger sin praktikperiod genom att bo utanför Finland.

Inlärningsmålen och deras förverkligande analyserar jag i samband meddelkapitel 7.2 (se forskningsfråga 2). Temana som analyseras och som också förekommer i inlärningsmålen är språkkunskaper, kulturkunskaper och arbetserfarenhet. Utmaningar som möjligen har kunnat förhindra förverkligandet av inlärningsmålen analyseras delkapitel 7.3 (se forskningsfråga 3).

2 Studentutbyte och språkpraktik

I detta kapitel presenteras närmare hur studentutbyte och språkpraktik har undersökts tidigare. Teman som är centrala när det gäller studerandenas utlandsvistelser presenteras bland annat genom Farrel Withworths (2006), Jacksons (2008) och Nortons (2000) undersökningar.

Resultatet av Farrel Whitworths undersökning om utbytesstudier i Frankrike (se delkapitel 1.2) visar, att det finns olika sätt att anpassa sig till en ny kultur och att skapa sociala nätverk. Hon har kommit fram till att medan några studenter lyckas anpassa sig och skapa breda sociala nätverk, kan det för andra vara svårt att framgångsrikt skapa nya sociala kontakter. Under utlandsvistelsen kan man bo ensam eller t.ex. i en värdfamilj. Värdfamiljernas roll samt informanternas attityder mot språket och kulturen är ofta av betydelse i skapandet av sociala kontakter. (Farrell Whitworth 2006: 223–226.) Omständigheterna i familjerna kan vara varierande. Sociala kontexter och individens identitet är viktiga i skapandet av sociala nätverk. (Farrell Whitworth 2006: 4.)

Jag använder Farrel Whitworths (2006) undersökning för det första för att betrakta vilken betydelse sociala kontexter som boende och sociala nätverk har haft under språkpraktiken. För det andra betraktar jag om sociala kontexter och sociala nätverk är kopplade till positiva eller negativa erfarenheter av språkpraktiken. Sociala kontexter är kopplade till forskningsfråga 1 och de redogörs för i delkapitel 7.1.

Som det framgår av Farrell Whitworths undersökning lyckas de studeranden som aktivt diskuterar med sin värdfamilj och deltar i frivilliga aktiviteter i olika organisationer skapa ett brett socialt nätverk. Att titta på television kan också vara ett sätt att lära sig mer om landets språk och kultur för att bättre kunna diskutera med människor om aktuella teman. Även studerandenas egna framtidsplaner hjälper dem att anpassa sig väl till det nya samhället. (Farrell Whitworth 2006: 223–226.) Däremot den som inte aktivt skapar sociala kontakter eller som inte accepterar de normer och den kultur som gäller i det nya landet, lyckas varken skapa ett brett socialt nätverk eller betydligt utveckla sina språkkunskaper. Individens känsla av sin position i den nya kulturen och det nya samhället påverkar också andra människornas attityder. De som har mycket motivation att lära sig det främmande språket, lyckas också bättre skapa positiva sociala kontakter. (Farrell Whitworth 2006: 223, 227.) Denna aspekt anknyter till forskningsfråga 2 och diskuteras i kapitel 7.

I Ting-Toomeys (1999) definition av språkinläring, behövs det kunskap om både språk och kultur för att man ska kunna lära sig om dem, eftersom ett språk har en så betydelsefull roll inom kultur och sociala relationer (Ting-Toomey 1999: 93, citerad efter Jackson 2008: 34). Enligt Norton (2000) är motivation också en viktig faktor vid språkinläring. I *instrumentell*² motivation är det fråga om praktiska grunder, som kan t.ex. vara ett behov av att kunna använda språket i arbetet. Det kan också vara fråga om *integrativ*³ motivation, vilket betyder viljan att lära sig språket för att kunna integrera sig i samhället. Jag anser att *instrumentell* och *integrativ* motivation är mycket likadana begrepp med Kosunens m.fl. (2015, se delkapitel 1.2) begreppen *instrumentell* och *integrativ* orientering. Att lära sig ett nytt språk kan också medverka talarens identitet. Man kan för det första få ny information av den som man talar med. För det andra kan individens relation till sin sociala omgivning och egna tankar om sig själv förändras.

² Begreppen härstammar från Gardner & Lambert (1972)

³ Begreppen härstammar från Gardner & Lambert (1972)

(Gardner & Lambert 1972, Kosunen m.fl. 2015). Motivation och viljan att lära sig språket redogörs för i kapitel 7 och begreppen är kopplade till forskningsfråga 2. Jag har tagit samhällelig aspekt med i forskningsfråga 2 i form av anpassning till den nya kulturen och/ eller till det nya samhället för att kunna betrakta de ovan definierade *instrumentell* och *integrativ motivation* i att lära sig språket.

Freed (1995: 26, se även Jackson 2008: 3) har kommit fram till att de som har studerat utomlands har det lättare att tala ett främmande språk, de är mer säkra på sitt tal och använder flera autentiska uttryck och reaktioner samt större talhastighet än de som inte har bott utomlands. Därtill har de som har studerat utomlands bättre kommunikativa strategier för att kunna ta initiativ till, delta i och driva en diskussion. Freed har tagit upp att man borde vid undersökningar koncentrera sig mer på vad studerande egentligen gör under deras utomlandsperiod, vilka språk de använder på fritiden, samt i vilka situationer och hur mycket de använder det språk som de ska lära sig i landet. (Jackson 2008:3.) Vad informanterna egentligen har gjort under sina utlandsvistelser svarar på forskningsfråga 1 och den redogörs för i kapitel 7.

I Jacksons (2008) undersökning kommer det fram att en dagbok under utbyte eller utlandsvistelse kan förbättra inläring av språk och kultur när man repeterar händelser i form av skrift. För det första är det möjligt med hjälp av en dagbok att bättre förstå grunder för en misslyckad kommunikation när man skriver och går igenom händelserna på nytt på en icke-emotionell nivå. För det andra underlättar en dagbok studerande att se sin egen utveckling. Om man sätter några inlärningsmål i skriftlig form före praktiken är det möjligt att upprepa dem under praktiken och bättre uppnå sina mål. (Jackson 2008: 232.) Dagbok-idéen betraktas i samband med forskningsfråga 3.

Det är möjligt att studeranden upplever en kulturchock när hen kommer tillbaka även efter en kort tids utlandsvistelse. Då är det ofta viktigt att man ska kunna få stöd från andra som också har kommit tillbaka hem från sin utlandsvistelse. Att bevara kontakter till sina nya vänner som man har fått under utlandsvistelsen kan också hjälpa en att använda språket i framtiden utanför den akademiska kontexten. (Jackson 2008: 239.) Om kulturchock kommer fram i de undersökta rapporterna, ger är den kopplade till forskningsfråga 3 och svarar på frågan vad som borde tas hänsyn till vid planering av språkpraktiken.

3 Diskursanalys som teori och metod

I det här kapitlet presenteras teoretiska utgångspunkter för diskursanalys som teori och metod. Jag använder mig av Winther Jörgensen & Phillips verk *Diskursanalys som teori och metod* (2000) och presenterar tre centrala teorier inom diskursanalysen. Jag koncentrerar mig för det första på *diskursteori* ur den synvinkel som Winther Jörgensen & Phillips (2000) presenterar den. Med diskursteori utgår de ifrån pionjörerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffes (1985, 1990 och 1997) angreppssätt men tillägger några tankar från Norman Faircloughs *kritiska diskursanalys* (1995) och Jonathan Potter & Margaret Wetherells *diskurspsykologi* (1987). Jag koncentrerar mig inte på de två sist nämnda teoretiska inriktningarna utan använder dem bara då det finns ändamålsenliga definitioner med tanke på syftet med min undersökning. För det andra använder jag mig av Pietikäinen & Mäntynens verk *Kurssi kohti diskurssia* (2009) för att definiera vad man avser med diskursanalys och vilken betydelse kontext har vid en diskursanalys.

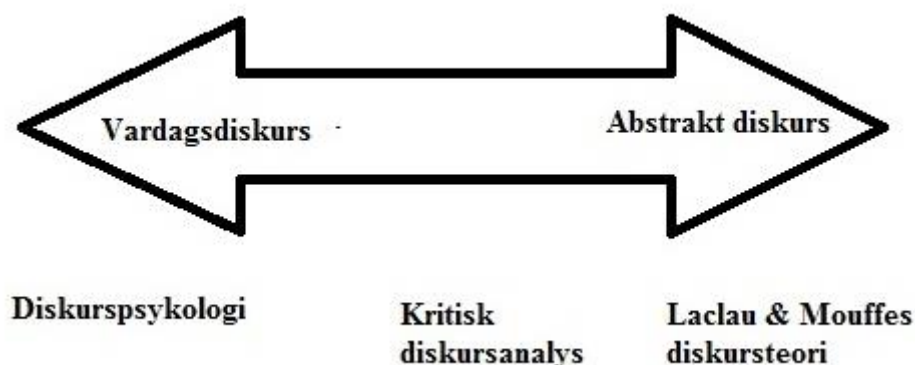
Först definierar jag begreppet diskurs och presenterar de centralaste begreppen inom en diskursanalytisk undersökning. Efter det redogör jag för forskarens roll inom en diskursanalytisk undersökning. Därefter introducerar jag teorier som är viktiga att känna till för att man ska kunna göra den konkreta diskursanalysen.

Diskurs som begrepp har varit trendig och populär under 2000-talet. Inom vetenskap har användning och innehåll av begreppet blivit varierande. Definition av diskursbegreppet är ytterst viktig för att man ska undvika dess oklara eller svaga betydelse. Det finns varierande sätt att använda diskursbegreppet och att göra en diskursanalys. Ibland används begreppet på varierande sätt i olika sammanhang och inom olika sociala områden och i olika undersökningar. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 7.)

Som jag ovan konstaterade, är tre centrala teorier inom diskursanalys är pionjärer Ernesto Laclau och Chantal Mouffes *diskursteori* (1985), Norman Faircloughs (1995) *kritiska diskursanalys* samt Jonathan Potter & Margaret Wetherells *diskurspsykologi* (1987). Winther Jörgensen & Phillips (2000: 7) använder begreppet *diskursteori* för en bestämd diskursanalytisk inriktning där de centralaste grundtankarna kommer från Laclau & Mouffes teorier. Winther Jörgensen & Phillips tar ändå med till *diskursteorin* några andra infallsvinklar som begreppet *diskursordning* från Faircloughs kritiska diskursanalys.

Dessa infallsvinklar och begrepp presenteras senare i samband med definition av de viktigaste begreppen. Jag använder den diskursteori som Winther Jørgensen & Phillips presenterar som teoretisk grund i min undersökning.

Winther Jørgensen & Phillips (2000: 27) presenterar relationen mellan olika diskursteoretiska betoningar som ett kontinuum där det å ena sidan finns teorier som behandlar diskurser som fokuserar mer på vardagens diskursiva praktiker, å andra sidan fokuseras det mer på en abstrakt syn på diskurser. I det första fallet, med *vardagsdiskurs* analyseras det ofta massmedier eller intervjuer och människornas konkreta tal eller skriftspråk i dem. Diskurspsykologi är ett exempel på denna grupp. När det gäller *abstrakt diskurs* är det viktigt att hitta de stora linjerna och på ett abstrakt sätt analysera vilka de viktigaste diskurser som det talas om är. Laclau & Mouffes diskursteori (1985) är ett exempel på en abstrakt inriktning inom diskursanalys. I teorier om abstrakta diskurser, som *diskursteori*, är samhällseliga struktureringar av diskurser viktiga eftersom de har en inverkan på vad människorna säger. (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 27.) I det följande presenteras Winther Jørgensen & Phillips (2000: 27) figur om kontinuitet mellan vardagsdiskurs och abstrakt diskurs samt olika forskningsinriktningars plats i förhållande till varandra (se Figur 1).

Figur 1. Diskursteori. Winther Jørgensens & Phillips (2000: 27).

Skillnaderna mellan de olika forskningsinriktningarna är inte så stora utan de uttrycker graden av en viss egenskap som styr vid de ifrågavarande teorierna. Figuren visar ett kontinuum mellan olika forskningsinriktningar. Även om diskurspsykologin är mest intresserad av vardagsdiskurser, dvs. hur människorna aktivt och konkret använder

diskurser, finns det också drag om abstrakta diskurser. Exempel på detta är att det också analyseras inom diskurspsykologi mer abstrakt vilka de samhälleliga strukturer som styr det vad människor säger är. Däremot finns det vid abstrakta diskurser drag från vardagsdiskurser, eftersom det alltid måste tas hänsyn till att skapandet, bevarandet och förändring av diskurser alltid händer genom människornas vardagstal och skriftspråk. (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 27.)

Enligt Pietikäinen (2008) betraktas det i diskursanalys språkanvändning i sin användningskontext, sociala strukturer och händelser samt deras relation till varandra. Diskurs kan definieras som ett sätt att uppfatta och strukturera världen. (Pietikäinen 2008: 193.) Vid diskursanalys måste det tas hänsyn till att diskurserna alltid är kontextbundna. Grundtanken med diskursanalys är att det inte finns någon etablerad betydelse med språket och orden utan betydelsena kan förändra sig och olika människor kan använda dem olika i olika situationer, tider och platser. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 11–12.)

I diskursanalys står i fokus att språkanvändning inte bara är språkligt utan också socialt agerande. Diskursforskare undersöker språkanvändning för att få information om samhälle och kultur där språket används. Språket som används anses som följd av de normer, värden och regler som styr i samhället. Språkanvändning är inte helt fritt utan de rådande normerna och reglerna samt användarens språkkunskaper kan avgränsa språkanvändning. Viktigt är att granska vilka synpunkter som framhävs, med vilka villkor och vilka följer de har. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 13, 17.)

I olika tider och i olika sammanhang kan olika diskurser ha en ledande roll. Samtidigt som diskurserna kan påverka samhällets förändringsprocesser är de också beskrivningar av aktuella samhälleliga fenomen. I samhällsdiskussion kan det också finnas olika diskurser som konkurrerar med varandra. Diskurser kan vara homogena, då de behandlas ur en synvinkel eller heterogena, då diskurser granskas ur flera synvinklar. (Pietikäinen 2008: 198–199.)

Diskurs kan indelas i makro- och mikronivå. Diskurs definieras ofta som språkanvändning i sin användningskontext då det är fråga om diskursens makronivå. När det är fråga om diskursernas mikronivå, är själva språkanvändningen viktig, dvs. hur och med vilka ord något beskrivs. Diskurs är en del av social verksamhet och den kan vara skriftlig eller förekomma i form av tal, teckning eller fotografi. (Pietikäinen & Mäntynen

2009: 25–27.) Jag analyserar både språkets makro- och mikronivå. Makronivån i min undersökning definieras i kapitel 6 Diskursanalysens kontext och mikronivån redogörs för i själva analysen i kapitel 7.

I diskursanalys kombineras ofta lingvistiska undersökningar och samhällliga synvinklar. (Pietikäinen 2008: 193, 198.) Språkliga val som t.ex. valet av substantiv eller användning av passiv berättar också om maktkonstruktioner. Språkanvändning påverkar hur faktakunskap och föreställningar, relationer mellan grupper samt sociala identiteter skapas och förändras. (Fairclough 1992: 64, citerad efter Pietikäinen 2008: 193–198.) Som Winther Jörgensen & Phillips (2000) definierar, tar också Pietikäinen (2008) upp att samverkan med språk och samhälle samt dess konstruktioner är dubbelriktad. Å ena sidan påverkar språket samhällsstrukturer, å andra sidan påverkar samhällsstrukturer språkanvändningen. Det kan också finnas fenomen eller konstruktioner i samhället som avgränsar språkanvändning. (Pietikäinen 2008: 198–200.)

3.1 De centralaste begreppen inom diskursteori

En *diskurs* definieras ofta som olika möjliga betydelser för en företeelse inom en bestämd domän eller ett visst temaområde. Till diskursteorin hör Laclau & Mouffes (1985) begrepp *element*, *artikulation*, *moment*, *nodalpunkt* och *det diskursiva fältet*. Dessa begrepp använder jag också i den här undersökningen.

I en diskurs får ett tecken sin betydelse genom hurdana tecknets relationer till andra tecken är. *Element* betyder alla konkurrerande möjligheter att förstå ett ord, dvs. att det är fråga om tecken som är mångtydiga. Till element hör *artikulation* som betyder ett sätt att ge en identitet för ett element. När det är fråga om ett element, får ordet sin betydelse genom att det sätts i en bestämd diskurs. Alla tecken, som förekommer i en diskurs, alltså i en bestämd domän, kan däremot nämnas som moment. Man strävar efter att göra elementen till *moment* som har entydig betydelse för att man ska avskaffa mångtydighet. *Nodalpunkter* är i sin tur de privilegierade tecken som ger betydelse för andra tecken som används kring nodalpunkten. Ordet *kropp* kan t.ex. vara både en nodalpunkt och ett element. Som en del av medicinsk diskurs kan begreppet *kropp* vara en nodalpunkt, vilket betyder att det är ett av de centralaste tecken som det talas om. Samtidigt kan begreppet *kropp* betraktas som element. Då urskiljas begreppet från andra möjliga diskurser, dvs.

på vilket sätt det talas om kroppen i samband med andra diskurser och domäner, t.ex. i en diskurs om alternativ medicin. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 33–35.)

De viktigaste tecknen, nodalpunkterna, säger inte mycket när de förekommer som sådana. Däremot när de kopplas ihop med andra tecken, dvs. med *ekvivalenser* som tillsammans bildar s.k. *ekvivalenskedjor* får de sin betydelse och ger innehållet till diskursen. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 57–58.) Davidsson (2010) definierar de viktigaste begreppen likadant som Winther Jörgensen & Phillips (2000). Enligt honom är *nodalpunkt* och *ekvivalenskedja* viktiga begrepp i diskursanalys. Han definierar *nodalpunkt* som kärnbegrepp som ger identiteten till diskursen. *Ekvivalenskedjor* är enligt honom ord och uttryck som hör samman i ett givet sammanhang och skapar mening till och *artikulerar* diskursen. (Davidsson 2010.) Laclau & Mouffe (1985: 105, se även Winther Jörgensen & Phillips 2000: 34–35) definierar *artikulation* som följd av ”varje praktik som skapar en sådan relation mellan element att deras identitet förändras till följd av den artikulatoriska praktiken” (Laclau & Mouffe 1985: 105). Därtill definierar de att diskurs kallas som resultat av den artikulationen. Genom artikulationen kan man alltså förändra och avgränsa elements betydelse och reducera den mångtydigheten som varje element har (Laclau & Mouffe 1985: 105). Därtill granskas i diskursanalys vad som har utelämnats, dvs. vad som inte har tagits upp och vilken betydelse detta har. (Davidsson 2010: 155–166.)

Laclau & Mouffe (1985: 111, se även Winther Jörgensen & Phillips 2000: 34) presenterar i samband med diskursteori begreppet *det diskursiva fältet* vilket betyder allt som en diskurs utesluter. Winther Jörgensen & Phillips (2000) diskuterar begreppet och anser att det är ändamålsenligt i samband med begreppet *det diskursiva fältet* att också tala om begreppet *diskursordning* ur Faircloughs (1995) kritiska diskursanalys. Diskursordning betyder att det i ett sammanhang finns avgränsat antal möjliga diskurser. Diskursordning är ett begrepp som används för diskurser som konkurrerar med varandra i samma sociala område eller institution. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 34.)

Som det ovan har presenterats, använder Winther Jörgensen & Phillips (2000) tre begrepp på samma sätt som Laclau & Mouffe (1985): *diskurs*, *diskursordning* och *det diskursiva fältet*. Diskurs definieras som begrepp för strukturering av en viss domän i moment. Det diskursiva fältet definieras som att den alltid struktureras ”genom uteslutning av andra betydelsemöjligheter”, genom det diskursiva fältet. Diskursordningen definieras däremot

som ”två eller flera diskurser som alla försöker etablera sig i samma domän” och att diskursordningen är ”namnet på ett potentiellt eller faktiskt område för diskursiv konflikt.” (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 64.)

Jag använder också dessa tre begrepp i den här undersökningen. Diskursordning ligger mellan diskurs och det diskursiva fältet. Diskursordningen betecknar ”ett socialt rum där olika diskurser delvis täcker samma terräng som de konkurrerar om att ge innehåll var och en på sitt sätt” (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 64.) I min undersökning konkurrerar alltså de tre undersökta diskurserna inom språkpraktikens terräng, och var och en av dem ger innehåll för språkpraktik på olika sätt.

Med diskursordningen avser jag i min undersökning utifrån den förutnämnda Winther Jørgensen & Phillips (2000: 64) definition att själva språkpraktiken, som händer genom att studera eller att arbeta, utgör i min undersökning första ordningens diskurs, och andra diskurser som förekommer som en del av språkpraktikdiskursen är andra ordningens diskurser, vilket betyder att andra ordningens diskurser är de som ”försöker etablera sig i samma domän” (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 64) och ger betydelse för förstaordningens diskurs språkpraktik.

3.2 Diskursanalys i praktiken

Forskarens roll vid diskursanalys är att hitta mönster för det som har sagts eller skrivits och ta reda på vilken betydelse eller följd utsagorna i verkligheten har. Till diskursanalys hör det inte att analysera vilka utsagor som är riktiga eller felaktiga. För att forskaren ska kunna undvika subjektiva tankars inverkan på undersökningen borde hen föreställa sig som en person som inte vet om materialet, om dess meningsvärld eller om kulturen som ligger bakom det. Genom detta är det bättre möjligt att hitta de riktiga förbindelserna och meningarna med det som sägs utan en subjektiv syn på analysen. (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 28.) Viktigt som en del av diskursteorin är analys av hur diskurser är konstituerade, vilken förändring det blir med diskursernas betydelse, och vilken betydelse *artikulationen* i produktion och omformning av en diskurs har. (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 37.)

I den konkreta diskursanalysen koncentreras det på vilka uttryck och hurdan artikulation det finns kring de undersökta utsagorna. I analysen undersöks de förekommande

elementen och analyseras för det första, vilka betydelser elementen formar när de är i ett bestämt förhållande till varandra. För det andra analyseras det vilka betydelser som inte är möjliga. Därtill kan det undersökas vilken påverkan en artikulation har på diskurser och deras *moment*. För att man ska kunna göra detta definieras *nodalpunkter* för en diskurs. Då betraktas de viktigaste tecken i en diskurs och det funderas på vilket förhållande nodalpunkterna har med andra tecken. Därtill kan det analyseras hur olika diskurser definierar nodalpunkterna. Om det finns samma nodalpunkter i olika diskurser kan det undersökas om andra diskurser definierar de viktigaste tecknen på ett likadant eller på ett annorlunda sätt. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 36–37.)

Genom att definiera *diskursordning* kan man definiera ramarna för sin undersökning. Detta är nyttigt när det gäller diskurser som handlar om likadana teman. Fairclough (1995) använder diskursordning t.ex. för att sätta gränser mellan olika institutioner. Inom en diskursordning kan det finnas både *stabila* områden då det finns vissa självklarheter och *instabila* områden då diskurser av samma fenomen har olika innehåll. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 134–135.) Som sagt, definierar jag diskursordning i min undersökning som språkpraktik som händer genom att studera eller att arbeta. Alla diskurser förekommer inom ramen för diskursordningen och berättar något om den, dvs. det finns vissa stabila områden. De diskurser som förekommer i rapporterna liknar varandra, men studerandena behandlar dem delvis på olika sätt. De teman som förekommer kan behandlas ur olika synvinklar även i en och samma rapport och därför kan ett tema vara med i en eller flera av de tre diskurserna, då det är fråga om instabila områden.

3.3 Avgränsning av diskurser

Enligt Winther Jörgensen & Phillips (2000: 137) borde forskare avgränsa diskurserna utgående från undersökningens syfte eftersom valet av diskurser ger ramarna för undersökningen. När undersökningens diskurser väljs är det viktigt att sätta gränser mellan olika diskurser och motivera sitt val för att ta de bestämda diskurserna med. Inte vad som helst kan kallas för en diskurs utan avgränsningen måste motiveras. Till detta kan forskaren använda t.ex. litteratur och andra undersökningar som handlar om ett likadant tema. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 136–137.)

Vid analys av diskurser kan det undersökas för det första vilka områden de behandlar, för det andra vilka likheter och skillnader det finns inom diskurserna samt för det tredje vilken den betydelse är som ges åt världen genom diskurserna i en viss diskursordning. Genom att ge diskurserna vissa typer av innehåll får det som man talar om sina betydelser och utestänger andra betydelser. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 138–139.) Det första tillvägagångssättet innebär att jag identifierar nodalpunkter, dvs. de innehållsmässigt viktigaste begreppen och tecken. I den andra analysfasen betraktar jag om det mellan de valda diskurserna finns enhetliga moment, element och nodalpunkter. För det tredje ska jag undersöka med hjälp av element, ekvivalenser, ekvivalenskedjor, artikulationer och det diskursanalytiska fältet vilken betydelse de undersökta diskurserna får och om de har en viss kulturell eller samhällelig betydelse. I den här undersökningen är språkpraktiken samt diskurser och nodalpunkterna kring de objekt som får sin betydelse genom de framställningar av omvärlden som har skrivits i rapporterna.

För att man ska kunna utföra en mångsidig diskursanalys är det ofta till nytta att man använder element även från andra teorier. Då kan temat betraktas ur mångsidigare synvinklar och det kan bättre tas upp temats komplexitet. När man också använder andra teorier måste forskaren se till att de inte strider mot de diskursanalytiska premisserna. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 141.) Jag använder mig av sociolingvistiska teorier vid sidan av diskursanalys, eftersom de omfattar lämpliga definitioner av sådana företeelser som kommer fram i de undersökta rapporterna, t.ex. sociala nätverk och språkinlärning. Faircloughs (1995) sätt att betrakta teoretiska utgångspunkter för en diskursanalys fungerar bra i min undersökning. Han anser att det är relevant att ta med också andra sociala teorier eftersom med dem är det möjligt att förstå andra sociala praktiker än bara de diskursiva praktikerna. (Winther Jörgensen & Phillips 2000: 142.) Jag använder mig av diskursanalytiska teorier för att utforma grunden för undersökningen och dess tillvägagång och ur andra teorier får jag stöd till den konkreta diskursanalysen.

4 Om sociolingvistik

I det här kapitlet presenteras centrala teorier och begrepp som jag använder i samband med analys av rapporter. För detta använder jag vid sidan av diskursanalytiska teorier (se kapitel 3) huvudsakligen teorier inom sociolingvistik. Sociolingvistik inkluderar forskningsinriktningar som jag anser vara lämpliga för min undersökning. Jag använder inte sociolingvistikens analysmetoder, utan sociolingvistik utgör en del av den teoretiska referensramen i min undersökning. Med hjälp av den definierar jag viktiga begrepp som bland annat *sociala nätverk*, *dialekt*, *sociolekt*, *idiolekt* och *attityder*.

Speciellt inom sociolingvistiska teorier har diskursanalysens begrepp element och moment (se kapitel 3) en viktig betydelse, eftersom största delen av de sociolingvistiska begrepp som presenteras i det följande kunde analyseras som tecken i flera diskurser. Därför är det speciellt viktigt att göra en avgränsning av moment och element (se kapitel 3).

I detta kapitel presenteras först sociolingvistik och dess historia. Teman inom sociolingvistik som behandlas därefter är språkets sociala dimension, dialekt, sociolekt och idiolekt, attityder och språkattityder. I samband med varje begrepp presenterar jag hur de utnyttjas i min analys och till vilken forskningsfråga de är kopplade.

4.1 Sociolingvistikens definition och historia

Sociolingvistik är en bred språkvetenskapsgren som inte har en entydig definition. Sociolingvistik omfattar undersökningsområden med fokus å ena sidan på språket och språkbruk, å andra sidan på språkstrukturens enskilda delar. (Nordberg 2007: 11.) Jag koncentrerar mig på språket och språkbruket under språkpraktikerna.

Språksociologi används ofta som synonym till sociolingvistik (Nordberg 2007: 12). Jag använder teorierna både från sociolingvistik och språksociologi. Eftersom sociolingvistik och språksociologi är näraliggande vetenskapsgrenar och de används ofta synonymt, drar jag ingen klar gräns mellan dessa två forskningsinriktningar om det inte heller har dragits en klar gräns mellan dem i teorin.

Nordberg (2007) konstaterar, att sociolingvistikerna studerar för det första förhållandet mellan språk och samhälle. För det andra studerar man inom sociolingvistikerna samhällsliga strukturer samt socialpsykologiska processer och deras inverkan på språkbruket. Därtill studeras det språkets och språkformernas samhällsliga inverkan samt deras roll i skapandet av sociala grupperingar och attityder. Nordberg konstaterar att det med hjälp av språk är möjligt att skapa sin identitet och att språket kan förstärka gruppidentitet. (Nordberg 2007: 13–14.) Andersson (2007: 34, 63) framhäver, att sociolingvistikens centrala syfte är att beskriva användning av språk och språklig variation i ett samhälle. Jag granskar vad mina informanter har tagit upp gällande dessa fenomen och om de också har tagit fram andra synvinklar.

Jag anser att element som förhållandet mellan språk och samhälle anknyter bra till forskningsfråga 2. Det ligger också i linje med både Ting-Toomeys (1999) definition om att för att man ska kunna lära sig språk måste man känna både språk, dess kultur, och med inlärningsmålen (se kapitel 1.3) om att studeranden ska lära sig att förstå och värdera språk, kultur och samhälle. Element som användning av språk, identitet och gruppidentitet är kopplade till både forskningsfråga 1 och 2. Som Sundgren (2004, se delkapitel 1.2) har kommit fram till i sin undersökning, skapar individen sin identitet med hjälp av språk. Därtill spelar språket enligt hon en roll vid grad av integration till det lokala samhället. Jag analyserar elementen språk därför som en del av identitet och gruppidentitet och för att svara på forskningsfråga 2, dvs. hur mina informanter har anpassat sig till den nya kulturen/det nya samhället. För det andra är elementet språk kopplade till den första forskningsfrågan för att betrakta vilka iakttagelser informanterna har gjort bland annat om språkanvändning. Elementet språk och dess sociala dimension presenteras närmare i det följande delkapitlet 4.2.

Traditionellt har sociolingvistikerna studerat autentiskt tal i verkliga sociala situationer, men senare har man börjat studera också skriftligt material. (Nordberg 2007: 15.) I min undersökning är det inte fråga om en analys av autentiskt tal i verkliga sociala situationer, utan de talsituationer som informanterna berättar om i sina rapporter tas hänsyn till. Det uppmärksammas vad informanterna berättar för det första om talsituationer under sin språkpraktik, och för det andra om skriftligt material, som tidningar eller böcker som de har läst under sin språkpraktik.

4.2 Språkets sociala dimension

Den sociala dimensionen av språket är viktig både i fråga om språkets betydelse på individ- och samhällsnivån. I det här avsnittet definieras de sociala dimensioner som har med språket att göra. Dessa är bland annat språkets betydelse för identitet, *ackommodationsteori* och *sociala nätverk*.

Nordberg (2007) definierar att en individ för det första uttrycker sig själv och ger en bild av sig själv och av sin personliga identitet med språket. För det andra skapar språket nationalkänslan. För det tredje bär valet av språkformer med sig sociala värden och ger signaler. (Nordberg 2007: 11–12.) Eftersom språkets sociala dimension kan hjälpa en att betrakta språkets betydelse både på individs- och samhällsnivån (nationalkänslan) passar den bra med avseende på den andra forskningsfrågan.

Sociolingvistikens *ackommodationsteori* är ett lämpligt begrepp i den här undersökningen att ta med, eftersom till den hör en uppfattning av att samhörighet eller avstånd till den som vi talar med uttrycks genom språket. Viktiga underbegrepp i ackommodationsteorin är konvergens och divergens. Med *konvergens* avses strävan efter att anpassa sitt tal med det tal som samtalspartnern använder och på det sättet visa samhörighet. *Divergens* betyder däremot strävan efter att ta avstånd med hjälp av att tala på ett annorlunda sätt än sin samtalspartner. Användning av konvergens och divergens beror på talarens inställning till sin samtalspartner. (Sundgren 2004: 45–46.) Jag intresserar mig för om informanterna rapporterar om erfarenheter av konvergens eller divergens under praktikperioden och om de har uppfattat att språket har någon inverkan på deras identitet. Begreppen konvergens, divergens och identitet anknyter till att få svar på forskningsfråga 2, eftersom språk och identitet samspelar med anpassning till en ny kultur (se delkapitel 4.1).

Sociala nätverk

Inom sociolingvistik har man studerat *sociala nätverk*. Sociala nätverk kan vara t.ex. släkten, arbetskamraterna eller ett idrottslag. Varje individ och familj hör till olika sociala nätverk där det finns olika sätt och mönster för kommunikation. (Andersson 2007: 58.) För sociala nätverk är typiskt att det samtidigt i ett nätverk finns många länkar mellan dess medlemmar. Då är det fråga om ett tät socialt nätverk där en individ samtidigt kan vara ens bror, arbetskamrat och granne. (Sundgren 2004: 24, 26.) Det finns olika

kategorier för olika slags sociala nätverk. Två möjliga kategorier är t.ex. att en individ regelbundet ska delta i aktiviteter i området med en tät grupp eller att en individ frivilligt ska umgås med arbetskamrater efter arbetstid. (Sundgren 2004: 25.) Vid analys av rapporterna betraktas om informanterna berättar om sina sociala nätverk och vad det möjligen sägs om dem. Detta anknyter till forskningsfråga 1 och diskuteras i kapitel 7.

Sociala gruppers inverkan på språkligt beteende har diskuterats. Det finns variation på uppfattningar av hur och om man överhuvudtaget kan dra en tydlig gräns mellan olika grupper och faktorer som yrke, utbildning och ekonomisk situation. När en individ hör till två grupper eller befinner sig i gränsen mellan två grupper, är det svårare att göra en kategorisering. Typiskt för västlänningar är att det inte längre finns tydliga gränser mellan olika grupper. (Sundgren 2004: 20.) I den här undersökningen intresserar jag mig för om mina informanter fäster uppmärksamhet vid olika sociala grupper, och vilken roll en möjlig gruppindelning spelar i deras erfarenheter och anpassning till en möjligen ny kultur (se forskningsfråga 2). Som Farrel Whitworth har kommit fram till (se delkapitel 1.2 och kapitel 2) är sociala kontexter som boende och sociala nätverk ofta kopplade till om erfarenheterna under utlandsvistelsen har varit positiva eller negativa. Den som inte aktivt försöker skapa sociala kontakter, lyckas inte heller att förbättra sina språkkunskaper.

Inom sociolingvistiska studier har man kommit fram till att etnisk tillhörighet, ålder och kön inverkar ofta på språkliga variationer. För arbetarklassen och män är det typiskt att man inte så ofta använder språkets standardform som t.ex. kvinnor. Valet av den språknorm som man använder påverkar hur andra människor förhåller sig till talaren. Användning av lokala former av ett språk kan vara en signal om solidaritet, dvs. om samhörighet med en grupp och dess värderingar. (Sundgren 2004: 20–21.) Jag intresserar mig för i samband med uppkomsten av samhörighetskänslan om informanterna talar om språkets betydelse när det gäller känslan av samhörighet (se forskningsfråga 2).

4.3 Dialekt, sociolekt och idiolekt

Intresse för stadsdialekterna växte på 1960-talet (Andersson 2007: 64.). Inom ett språk finns det ständigt språklig variation. För beskrivning av den språkliga variationen inom ett samhälle används termer *dialekt* och *sociolekt*. Dialekter beskriver språklig variation inom olika geografiska områden. Med sociolekt avses däremot den språkliga variationen

som inte beror på ett geografiskt område utan på sociala skillnader, som t.ex. på utbildning, yrke eller inkomst. Dialekt och sociolekt är inte helt skilda begrepp utan det finns samspel inom den geografiska och den sociala variationen. (Andersson 2007: 34–35, 41, 44–45.) Idiolekter betyder däremot individens språkliga variation i olika situationer. I en situation är ett sätt att tala lämpligare än i en annan. Efter 1950-talet blev man också intresserad av storstadens varieteter. *Varietet* är en neutral term för ett typiskt sätt att tala för en individ eller för en viss grupp. Möjliga varieteter kan vara t.ex. engelska, svenska, norrländska, eller ett språk som en individ använder. (Sundgren 2004: 14–15.)

Språklig variation kan för det första vara *interindividuell*, då språkbruk varierar mellan individer. Språklig variation kan för det andra vara *intraindividuell*, vilket betyder språkbrukens situationsbundna variation, då en individ varierar sitt språkbruk beroende på situationen och personen hen talar med. I formellare situationer, t.ex. i skriftlig form eller när man talar i radio eller tv använder man mer standardspråk än i informella situationer, som diskussion med vänner. Ibland ges det en bild av ett språk utan variation, t.ex. i form av grammatikböcker som mestadels ger regler som gäller de gemensamma dragen av ett språk. I Sverige är grammatiken i stort sett densamma i hela Sverige, men det finns mer variation när det gäller uttal och ordval. (Andersson 2007: 34–37, 44–45, 50–51, 59.) Anderssons teori om språklig variation underlättar för mig att svara på forskningsfråga 1 och 2.

Elementen (mångtydiga betydelser) dialekt, sociolekt och idiolekt fungerar i min undersökning för det första som moment (entydiga betydelser) och nodalpunkter, då de behandlas som upplevelser under språkpraktiken (se forskningsfråga 1). För det andra fungerar dialekt, sociolekt och idiolekt som moment när det granskas den andra forskningsfrågan och om informanterna rapporterar om de t.ex. har börjat förstå dialekter.

4.4 Attityder och språkattityder

Attityder har varit ett viktigt undersökningsområde inom socialpsykologin från 1920-talet. Numera har attityder, speciellt språkattityder blivit ett viktigt forskningsområde också inom sociolingvistik, tvåspråkighetsforskningen och dialektologin. (Bijvoet 2007: 113–114.)

På 1960-talet uppväxte ett intresse för attityder till språk och språklig variation och språkattitydernas roll i kommunikationssituationer blev ett alltmer viktigare forskningsområde inom attitydsforskning. (Bijvoet 2007: 113–114.) Vanor, värderingar, stereotyper, fördomar och åsikter är nära besläktade termer med attityder. (Bijvoet 2007: 116.) Språkattityder kan definieras som värderande reaktioner till språkliga varieteter, dvs. till olika sätt att använda ett språk eller till någon som använder språket. Språkattityder kan vara attityder mot språkliga varieteter som standardspråk, dialekter, yrkesspråk och slang. Språkattityder kan också gälla attityder till språkvårdande åtgärder, språkval och språkpolitiska beslut. (Bijvoet 2007: 119.)

Språkattitydsforskning har tillämpat attitydsforskningens teori. Jag använder mig av följande tre *komponenter* för att betrakta både attityder och språkattityder. Dessa komponenter är *kognitiva*, *affektiva* och *konativa* komponent. Alla tre begreppen samspelar med varandra, och man kan inte entydigt dra gränser mellan dem. En *kognitiv komponent* betyder kunskaper, uppfattningar och föreställningar som en individ har av ett objekt. En *affektiv komponent* omfattar däremot känslomässiga värderingar som är kopplade till ens kognitiva komponenter, dvs. till de kunskaper, uppfattningar och föreställningar som man har. När det gäller attityder är affektiva komponenter de mest centrala elementen i dem. De affektiva komponenterna kan vara positiva, accepterande, likgiltiga eller negativa mot sitt attitydobjekt. De konativa komponenterna definieras som förmåga att agera enligt de föreställningar och värderingar som man har. (Bijvoet 2007: 113–114.) Som Farrell Whitworth 2006 (se kapitel 2) har definierat, spelar attityder mot ett språk och en kultur en viktig roll i skapandet av sociala kontakter. Sociala kontakter anknyter till forskningsfråga 1 och de analyseras i delkapitel 7.1.

Som Farrel Whitworth (se delkap. 1.2 och kap. 2) påstår, verkar individens motivation att lära sig språk och ny kultur. Jag anser att motivation och attityder ligger nära varandra eftersom individens egna attityder, eller generella attityder som gäller i en kultur kan

påverka till individens motivation att integrera sig till ett nytt samhälle och till att lära sig språket. Attityder och motivation analyseras i delkapitel 7.2 och det betraktas vilken roll de spelar vid anpassning till en ny kultur och/eller vid inläring av språk, kultur samt t.ex. arbetsuppgifter.

5 Material och analysmetod

I det här kapitlet presenteras undersökningens material, metod och forskningsetiska frågor. Mitt primära material består av språkpraktikrapporter som är skrivna av universitetsstudenter i studieprogrammet i nordiska språk/läroämnet svenska. Sekundärmaterial som jag använder baserar sig på teorier om sociolingvistik och om diskursanalys. Som analysmetod använder jag diskursanalys. När det gäller undersökningens forskningsetiska frågor är informations- och samtyckskravet samt konfidentialitetskravet viktiga att ta hänsyn till. I följande delkapitel presenteras material och metod samt forskningsetiska frågor närmare.

5.1 Rapporter från språkpraktiken

Efter språkpraktiken redogör studerandena för praktikperioden i en muntlig eller skriftlig rapport. Enligt de anvisningarna för språkpraktikrapporten vid Tammerfors universitet ska rapporten vara från sex till åtta sidor lång och den ska innehålla följande information:

Den skriftliga rapporten ska innehålla information om när och var studenten har utfört sin praktik, vad praktiken i detalj har inneburit och vilka iakttagelser studenten har gjort om språket, kulturen och samhället samt omgivningen i det land/den stad där praktiken har genomförts. Huvudvikten i rapporten ligger i studentens iakttagelser och jämförelser mellan praktiklandet och Finland. (Tampereen yliopisto 2016c.)

För dem som avlägger nordiska språk som valbara studier, alltså för dem som har något annat ämne som huvudämne, är det möjligt att avlägga en månad lång språkpraktik. Då ska den studerande därtill göra en 2–4 sidor lång tilläggsuppgift. Det första alternativet för detta är att man följer medier och aktuella händelser i det land där man utför sin språkpraktik. Det andra alternativet är att man ska bekanta sig med olika samhällstjänster i praktiklandet eller på praktikort. Med samhällstjänsterna avses församlingar, hälsovårdstjänster, fritidsmöjligheter eller olika föreningar. (Tampereen yliopisto 2016c.)

Som material har jag valt att använda åtta rapporter om språkpraktiken i de nordiska länderna utanför Finland. Rapporterna är skrivna av universitetsstudenter som studerar nordiska språk/svenska språket i Finland antingen som huvudämne eller som biämne. Alla studenter har inte angett om det är fråga om huvud- eller biämnestudier och därför nämner jag inga antal av fördelningen. I stället för rapporter hade ett alternativ för datainsamlingen varit att skicka ut enkäter. Med enkäter finns det ändå en fara att forskaren styr svaren med formulering av frågorna. En annan nackdel med enkäter är formulering av frågorna, eftersom man med formulering av frågorna kan styra informanternas tankar. Genom att informanterna själva har fått berätta om sina erfarenheter i rapporter som är skrivna med ett annat syfte än att bidra till en undersökning kan jag bättre få så autentisk och trovärdig information som möjligt. För detta ändamål passar rapporterna bra. En annan fördel med rapporterna är att de är skrivna snart efter den genomförda praktiken, vilket betyder att man inte har haft mycket tid att glömma sina upplevelser.

Den lektor som ansvarar för språkpraktiken vid Tammerfors universitet har hjälpt mig att skaffa informanterna genom att kontakta dem och be om deras samtycke till användning av rapporterna i undersökningen. Därtill har jag bett ett par i nordiska språk/läroämnet svenska vid andra universitet i Finland att delta i min undersökning. Jag analyserar språkpraktikrapporterna för att kunna få en så bred uppfattning som möjligt av vad det betyder för studenten att arbeta eller studera i de nordiska länderna utanför Finland. I studieprogrammets anvisningar för språkpraktikrapporten ges förslag till teman som studerande kan skriva om i sin egen rapport, vilket underlättar det för dem att behandla praktikperioden mångsidigt.

Språkpraktikrapporterna är skrivna på svenska och är cirka 10 sidor långa. Teman som behandlas i rapporterna är språk, arbete, kultur, tankar före och efter språkpraktiken samt åsikter om kurserna vid hemuniversitet med tanke på nyttan av och färdigheterna för språkpraktiken. Språkpraktikrapporterna är skrivna mellan åren 2012 och 2016. Praktiktiden varierar från 4 veckor till ett år. Språkpraktikerna är utförda i Stockholm, Göteborg, Motala och Uppsala i Sverige, på Färöarna och i Danmark. De studerande som har avlagt sin språkpraktik genom att arbeta har fungerat som kundbetjäna på ett museum eller på en biograf, som praktikant i en skola eller som hotellstädare. Därtill har 4 av informanterna avlagt sin praktik genom en nordisk sommarkurs.

5.2 Metod

Vid analys av språkpraktikrapporterna använder jag mig av diskursanalys som metod. Med en kvalitativ diskursanalys är det möjligt att få fram djup information om erfarenheter av att studera eller arbeta och av att leva i de nordiska länderna utanför Finland. Jag använder mig av diskursanalys, eftersom jag intresserar mig för vad det skrivs i rapporterna om språkpraktiken. Jag anser att diskursanalys är en lämplig metod därför att med den kan jag ta reda på vad det sägs om det undersökta fenomenet och vad dessa utsagor berättar om samhället. Vid analys använder jag vid sidan av diskursanalys också teorier inom sociolingvistik. Jag anser att sociolingvistik ger lämpliga teoretiska utgångspunkter för min studie, eftersom den ger en mångsidig översikt över att kunna granska språk, språkanvändning, människor som använder språket samt språkets samhällsroll. Därtill jämför jag mina resultat med tidigare forskning om likadana teman (se delkap. 1.2 och kap. 2).

Jag har först läst igenom alla språkpraktikrapporterna och bekantat mig med tidigare forskning och teorier om temat. Samtidigt som jag har läst rapporterna har jag format en uppfattning av vilka teman det behandlas i rapporterna och vilka diskurser som är de centralaste. Jag har valt att analysera tre diskurser utgående från det som studerandena talar om i sina rapporter. Diskurser som jag har valt att analysera är *upplevelsediskurs*, *nyttodiskurs* och *organisatorisk diskurs*. Jag anser att indelning till upplevelse-, nytto-, och organisatorisk diskurs ger en ändamålsenlig begränsning av de centralaste temana i det undersökta materialet gällande undersökningens syfte och forskningsfrågor. Dessa tre diskurser förekommer därtill ofta i rapporterna och de är centrala när det gäller planering och förverkligande av språkpraktiken.

Med analys av upplevelsediskurs strävar jag efter svar på forskningsfråga 1. Teman som behandlas är informanternas tankar före och upplevs under sina språkpraktiken, dvs. vilka tankar informanterna har haft före praktiken och vilka iakttagelser informanterna har gjort bland annat om fritid, språk, studier eller arbete.

Nyttodiskurs härstammar från Kosunen m.fl. 2015 (se delkap. 1.3), men jag definierar denna diskurs på ett annat sätt än Kosunen m.fl. har gjort. I min undersökning innehåller nyttodiskursen alla de nyttor som mina informanter presenterar gällande språkpraktiken samt teman (språkkunskaper, kultur och arbetserfarenhet) som finns i inlärningsmålen i

kandidatexamen i humanistiska vetenskaper vid Tammerfors universitet (se delkap. 1.3). Kosunen m.fl. 2015 har analyserat viljan att utveckla sina språkkunskaper som en del av andra ordningens diskurs som kallas språkfärdighetsdiskurs. Viljan att utveckla sina språkkunskaper, dvs. motivationen att lära sig språket redogörs för i analysen av nyttodiskursen i den här undersökningen. Med analysen av nyttodiskursen söker jag svar på forskningsfråga 2 och med hjälp av den organisatoriska diskursen strävar jag efter svar på forskningsfråga 3. Centrala teman som analyseras i den organisatoriska diskursen är utmaningar med organisatoriska ärenden gällande språkpraktiken, allmänna åsikter av språkpraktiken och universitetskurser. Den organisatoriska diskursen omfattar iakttagelser som har med organisering av språkpraktiken vid universiteten i Finland, dvs. i studieprogrammet i nordiska språk/läroämnet svenska att göra.

Varje diskurs analyseras först i sin helhet i skilda avsnitt och därefter analyseras, vilken roll de tre diskurserna i rapporterna har i förhållande till språkpraktik. Jag analyserar diskurserna med hjälp av *nodalpunkter*, *ekvivalenser* samt med hjälp av begreppet *det diskursiva fältet* och funderar därtill på *diskursordningen* (se kap. 3). I samband med valet av nodalpunkter granskar jag, vilka de centrala begrepp som mina informanter talar om i samband med upplevelsediskursen, nyttodiskursen och den organisatoriska diskursen är. Jag använder också *element* och *moment*, dvs. jag försöker avgränsa ordens mångtydiga betydelser genom att göra element till moment. Att göra element till moment betyder i min undersökning, att jag funderar t.ex. på vilka olika funktioner element som språk eller arbete har och analyserar olika funktioner i samband med olika diskurser. Begränsning av olika betydelsemöjligheter presenteras i början av varje analys. Jag motiverar också i analysen, varför jag har valt att behandla ett visst element som en del av en viss diskurs och inte i en annan. Genom att definiera moment avgränsar jag elements mångtydiga betydelser. Ifall de viktigaste elementen förekommer i samband med flera undersökta diskurser, definieras det om elementen som moment har definierats på ett likadant, eller på ett alternativt sätt i olika diskurser. Elementet språk behandlas t.ex. både i upplevelse- och i nyttodiskurs men som olika moment. I upplevelsediskursen betyder moment språk alla de språkliga upplevelser som informanten har haft under språkpraktiken medan språk som moment som en del av nyttodiskursen betyder alla de artikulationer som ger information om språkinläring.

I samband med analysen av nodalpunkter granskar jag ekvivalenser, ekvivalenskedjor och deras betydelse för diskursen, vilket betyder att jag undersöker vilka meningar orden som artikulerar nodalpunkter ger till dem. Vid sidan av nodalpunkter och ekvivalenser analyseras ordens konnotationer och resoneras vad som har utelämnats i rapporterna. Jag kommer inte att analysera, om utsagorna är sanna eller osanna utan jag koncentrerar mig på att analysera vilka betydelser de diskurser som analyseras får genom nodalpunkter och ekvivalenskedjor, dvs. genom vad det har skrivits. Till sist anknyts analyser av diskurserna till varandra och sammanfattas resultatet.

5.3 Forskningsetiska frågor

Etiska aspekter är av ytterst vikt att ta hänsyn till när undersökningsmaterialet består av rapporter som är skrivna av informanter. För att följa informations- och samtyckeskravet har jag och den lektor som ansvarar för språkpraktiken bett om tillstånd från informanterna till användning av språkpraktikrapporterna i den här undersökningen. Mina informanter är myndiga och samtycke har inhämtats direkt från dem. Jag har berättat vad syftet med min undersökning är, vad det betyder att delta i undersökningen och att man har rätt att avbryta sitt deltagande när som helst. Jag har berättat om konfidentialitetskravet, dvs. att jag har tystnadsplikt och att undersökningen genomförs anonymt.

Rapporterna analyseras anonymt så att det inte går att identifiera de enskilda informanterna. Information om informanternas kön eller ålder används inte. Däremot analyseras de upplevelser som informanter har av språkpraktiken. För att kunna få en mångsidig uppfattning av rapporterna kommer jag att ha några direkta citat ur rapporterna. Citaten ska ändå inte sättas ihop med annan information om informanterna.

6 Kontext och diskursordning i undersökningen

I detta kapitel definieras undersökningens kontext, dvs. språkanvändning i sin användningskontext (se kap. 3). Jag definierar kontext och diskursordning när det gäller språkpraktik, rapporter och informanter. Som Pietikäinen och Mäntynen (2009, se kap.3) konstaterar, är diskurserna alltid kontextbundna vilket betyder att tiden, platsen och situationen påverkar vad och hur det skrivs eller sägs om något. Språkpraktikerna är utförda åren 2012–2016 vilket betyder att de är aktuella. Rapporterna är skrivna i Finland och upplevelserna är från Sverige, Danmark och Färöarna.

På situationskontexten påverkar själva språkpraktiken, den samhälleliga situationen samt informanternas egna upplevelser och livssituationer. Den obligatoriska språkpraktiken samt instruktioner för att skriva rapporter ger ramen för undersökningens situationskontext. Den obligatoriska språkpraktiken ger en grund för att studerandena har utfört språkpraktiken och de innehållsliga kraven av rapporterna kan ha påverkat vad informanterna har skrivit om. Samhällen och kulturer i praktikländerna påverkar också svaren. Tack vare språkpraktiken har informanterna fått en möjlighet att bo i minst två samhällen och därigenom har de kunskap att jämföra dessa samhällen och kulturer i dem. Samhällen i Norden är välfärdsamhällen där alla borde ha likadana rättigheter. Man har t.ex. en yttrandefrihet som borde ge en möjlighet till att informanterna fritt har kunnat skriva om sina tankar i rapporterna.

Informanternas upplevelser av språkpraktiken är varierande på grund av att de har arbetat eller studerat på olika orter, under olika tidsperioder och arbetat inom olika branscher. Därtill är deras personliga livssituationer olika, t.ex. när det gäller arbete i Finland, familjesituation och ekonomisk situation. Detta kan ha påverkat informanternas upplevelser av om det har varit enkelt eller svårt att lämna Finland för en längre tidsperiod. Gemensamt för informanterna är att de alla studerar nordiska språk, och att de har gått på kurser i nordiska språk vid universitet. Det finns ändå variation när det gäller studerandenas språkkunskaper och yrkesinriktade mål samt mängden av avlagda studiepoäng. En del av informanterna har redan tidigare stannat för en längre tidsperiod i Sverige, medan det för andra är fråga om den första långvariga vistelsen utanför Finland. Några studerar svenska som huvudämne medan andra har svenska som biämne. Alla

dessa ovannämnda punkter kan ha inverkan på, vilka iakttagelser informanterna gör under språkpraktiken.

Som Pietikäinen och Mäntynen (2009, se kap. 3) definierar, betraktas det i diskursanalys vilka synpunkter som framhävs och med vilka villkor, samt vilka följder synpunkterna har. I detta kapitel har jag definierat ramarna för med vilka villkor det har skrivits och talats om de undersökta diskurserna. Vad som framhävs i rapporterna betraktas i själva analysen (kap. 7). Synpunkternas följder analyseras i samband med forskningsfråga 3.

Jag anser att kontexten som begrepp ligger nära till diskursordningen (se kap. 3) i min undersökning. Språkpraktiken utgör den här analysens diskursordning, vilket betyder att själva språkpraktiken definierar i viss mån, vilka teman informanterna behandlar i sina rapporter. Både kontext och diskursordning definierar vad och hur informanterna har skrivit, samt vad de inte har skrivit (det diskursiva fältet).

7 Analys av tre diskurser

I detta kapitel analyseras för det första upplevelsediskurs, för det andra nyttodiskurs och för det tredje organisatorisk diskurs. Betydelsebärande nyckelord ur rapporterna skrivs med fetstil. I vissa mån finns det element (se kap. 3) som skulle kunna passa in i flera av de undersökta diskurserna, men i och med att mångtydiga element görs till entydiga moment som en del av en viss diskurs, är det möjligt att analysera samma fenomen ur flera olika synvinklar.

Nodalpunkterna för upplevelsediskurs är *tankar före praktiken, rekreation* (se delkap. 1.3), *språk, studier* och *arbete*. De viktiga moment som bär nodalpunktens roll som en del av nyttodiskurs är *språkinläring, kulturkunskaper* och *arbetserfarenhet*. Till sist analyseras organisatorisk diskurs med hjälp av nodalpunkterna *utmaningar, allmänna åsikter om språkpraktiken* samt *universitetskurser*. För varje diskurs analyseras det alltså hurdan artikulation det finns inom ekvivalenser och vilken betydelse dessa ekvivalenser och ekvivalenskedjor ger för nodalpunkterna och därmed för hela diskursen. I början av analysen av varje diskurs presenteras de nodalpunkter och ekvivalenser som ska analyseras och redogörs för till vilken forskningsfråga analysen av diskursen är kopplad.

Därtill motiverar jag varför jag har valt att analysera några element som moment som en del av en viss diskurs och till vilken information de bidrar. Ekvivalenskedjor presenterar jag i det resultatet i kapitel 8 efter att det i den analysen har undersökts, vilken betydelse informanterna ger till ekvivalenser.

7.1 Upplevelsediskurs

I det här avsnittet analyseras upplevelsediskurs. Nodalpunkterna för upplevelsediskurs är, som sagt, *tankar före praktiken*, *rekreation*, *språk*, *studier* och *arbete*. Ekvivalenserna för nodalpunkten *tankar före praktiken*, dvs. orden som ger betydelse för nodalpunkten är ”önskemål” och ”förväntningar”. För nodalpunkten *rekreation* ger ekvivalenserna ”boende” samt ”sociala nätverk och fritid” betydelse. När det gäller nodalpunkten *språk* analyserar jag ekvivalenserna ”språkliga mål” och ”språkanvändning”. I samband med nodalpunkten *studier* analyseras ekvivalenserna ”innehållet av Nordkurs” samt ”organiseringen av Nordkurs”. Nodalpunkten *arbete* får sin betydelse genom ekvivalenserna ”allmänna tankar om arbete” samt ”arbetskunskaper”. Analysen av upplevelsediskurs ger svar på forskningsfråga 1 (se delkap. 1.1).

I stället för den upplevelsediskursen skulle ekvivalensen ”Organiseringen av Nordkurs” också kunna behandlas som en del av den organisatoriska diskursen, men jag anser med min organisatoriska diskurs i den här undersökningen främst de aspekter som har med universitets organisatoriska ärenden att göra. Nordkurs är däremot organiserad av Nordiska ministerrådet och fungerar därför bättre som moment i upplevelsediskursen och som en del av den nodalpunkten *studier*.

När det gäller nodalpunkterna för upplevelsediskurs anser jag mig ha nytta av rekreationsdiskurs av Kosunen m.fl. 2015 (se delkap. 1.2: nya vänner, sociala relationer och olika aktiviteter vid sidan av studier). Jag utnyttjar den i form av en nodalpunkt för den upplevelsediskursen, vilken jag nämner *rekreationsnodalpunkt*. *Rekreationsnodalpunkten* innehåller ovannämnda ekvivalenserna ”boende” samt ”sociala nätverk och fritid”.

Vid analysen av nodalpunkterna *språk* och *rekreation* får jag stöd av Sundgrens (2004, se delkap. 1.2) undersökning. Vid analysen av upplevelsediskurs betraktar jag också Farrel Whitworths (2006, se delkap. 1.2) undersökning om kontexternas inverkan på

informanternas sociala nätverk. Detta har också att göra med nodalpunkten *rekreation* som en del av den upplevelsediskursen (nya vänner, sociala kontexter osv., se också Kosunen m.fl. 2015 samt delkap.1.3).

7.1.1 Tankar före praktiken

I samband med upplevelsediskurs analyserar jag nodalpunkten *tankar före praktiken*. Ekvivalenserna för nodalpunkten ansökningen är ”önskemål” gällande praktiken och ”förväntningar”. Därtill analyseras det om de använda orden har positiva eller negativa konnotationer och vilken betydelse de använda orden ger till nodalpunkten och diskursen i fråga.

Önskemål

En informant berättar att hen ville åka utomlands igen efter ett utbytessår (Exempel 1). Hen påpekar att hen inte skulle kunna göra ett annat Erasmus-utbyte och därför måste hen söka en arbetsplats. Hen beskriver möjligheten att arbeta med uttrycket ”intressantare att jobba utomlands”. När det gäller prioriteringar och kriterier till val av språkpraktikplats framgår det att informanterna uppskattar möjligheten att kunna ha nytta av sina tidigare arbeten och studier, att arbetet ska vara till nytta i framtiden, och att man är van vid med arbetet (Exempel 2). Informanterna diskuterar kring den lämpligaste tidsperioden för praktiken och praktikens påverkan på arbetsmöjligheter i Finland. En informant hade bestämt sig för att avlägga sin praktik någon annan årstid än på sommaren, för att kunna arbeta i Finland under sommaren (Exempel 3). För en annan var det redan från början av studierna klart, var hen skulle vilja göra sin praktik. Hen beskriver praktiken med det positiva ordet ”möjlighet” och berättar att praktiken möjliggjorde för henne att förverkliga sina två önskemål (Exempel 4).

Exempel 1⁴: Jag hade redan varit utbytesstudent, och det vore intressantare att jobba utomlands.

Exempel 2: Om jag hade sökt Nordjobb, var det möjligt att jag inte kunde använda min tidigare erfarenhet eller studier i jobbet, och jag kunde bli tvungen att jobba i branschen som jag inte var van vid eller som inte kunde hjälpa mig senare när jag söker jobb.

Exempel 3: Som nästan färdig master ville jag ha något jobb inom museiväsen eller kulturbranschen. Och om jag jobbade hela sommaren utomlands, hade jag kanske inte något annat jobb för resten av året. Det vore bättre att sommarjobba i Finland och göra praktiken utomlands någon annan tid.

⁴ Exempelen är direkta citat ur informanternas rapporter, och även de eventuella språkfelen har behållits som sådana.

Exempel 4: Redan från början av mina studier i nordiska språk tänkte jag utföra min språkpraktik i en svensk skola. Jag hade också tidigare **önskat** att komma in på ett så kallat job shadowing-program av Cimo. Genom språkpraktiken kunde jag nu **före**na dessa två önskemål.

Förväntningar

När det gäller ekvivalensen ”förväntningar” tar en informant upp att hen ville lära sig svenska och även lite slang. Hen ville lära sig prata på samma sätt som stockholmare, och tillägna sig kunskaper om den svenska kulturen och de svenska traditionerna (Exempel 5). En annan informant (Exempel 6) berättar att hen var **nyfiken** att höra olika dialekter eftersom hen är intresserad av **språklig variation**. En grund för att hen ville arbeta i Stockholm beskriver hen med uttrycket att det var lättare att ”smälta in i mängden”.

Exempel 5: Det var ändå säkert att jag skulle lära mig mycket svenska under året i Stockholm och att **lära mig bättre svenska var ju en av anledningar till min språkpraktik**. Jag hoppades också att jag skulle lära mig **lite slang** och **prata som stockholmare**. Visst hoppades jag också att jag skulle **lära mer om svenska kulturen och traditioner**.

Exempel 6: Jag var **nyfiken** hur mycket blattesvenska hör man i verkligheten i Stockholm. **Språklig variation intresserar mig** så jag tänkte att det blir **jättekul att höra olika accenter och dialekter**. Det var **en av anledningar** jag sökte jobb speciellt i Stockholm, eftersom **Stockholm är som en smältdegel för olika kulturer och språkliga varianter**. Det skulle också vara **lättare att smälta in i mängden** i Stockholm.

7.1.2 Rekreation

Nodalpunkten *rekreation* härstammar från Kosunen m.fl. (2015, se även delkap. 1.3). Rekreatjonsdiskursen i Kosunen m.fl. innehåller temana nya vänner, sociala relationer och olika aktiviteter vid sidan av studierna. I min undersökning får nodalpunkten rekreation sin betydelse genom liknande ekvivalenserna ”boende” samt ”sociala nätverk och fritid”.

Boende

Ett av de teman som informanterna diskuterar i sina rapporter är *boende*, vilket som också kan påverka t.ex. individens sociala nätverk (se delkap. 4.2). Under praktiken hade informanterna olika former av boende. Några bodde hos sina släktingar eller hos bekanta, andra i ett enkelrum med en egen toalett och dusch. En informant hade hyrt ett rum i en lägenhet där hens hyresvärd också bodde, och två andra informanter bodde med sina

kurskamrater i en gemensam lägenhet eller i ett studenthem. Alla informanter nämner dock inte var de bodde.

Informanterna berättar om språkliga aspekter när det gäller sina boenden. Den informant som bodde i ett studenthem med fem andra studerande resonerar att det inte bodde några svenskspråkiga där och att de använde språken var ”bara finska och engelska” (Exempel 7). Informanten nämner kursens korta tid och påpekar med det negativa uttrycket ”inte det mest ideal” att möjligheterna att använda svenska inte var de bästa.

Exempel 7: Vi var delat till två olika **studenthem som låg ganska nära varandra**. Studenthemmet där jag bodde fanns det **fem andra kursdeltagare**. Andra studenter i hemmet var **utbytesstudenter**, och **inga svenskar bodde där**. **Såsom man kan anta var kommunikationsspråk bland kursdeltagare finska** och i studenthem talades **det bara finska och engelska**. Eftersom kursen tog **bara tre och halv veckor blir situationen inte det mest ideal för användning av svenska**.

Sociala nätverk och fritid

Informanterna uppskattar möjligheten att kunna bekanta sig med andra kursdeltagare. En av studerandena anser en gemensam resa från Finland till språkpraktiklandet med andra nordkursdeltagare som positiv erfarenhet och beskriver resan med det positiva adjektivet ”trevlig” (Exempel 8). I en annan rapport beskriver studeranden deltagargruppen på kursen med det positiva uttrycket ”fungerade jättebra” (Exempel 9). Därtill rapporteras det att kursdeltagarna gjorde mycket tillsammans under kursen och att de har varit i kontakt med varandra också efter kursen (Exempel 9). Vid sidan av de förutnämnda erfarenheterna av deltagargruppens betydelse ger också t.ex. det positiva uttrycket ”en härlig tillhörighetskänsla” innehåll till ekvivalensen ”sociala nätverk” som tillhörighetskapande del av praktiken (Exempel 10).

Exempel 8: Nästan alla flög med samma flygplan från Helsingfors till Köpenhamn vilket var **trevligt** eftersom vi redan kunde bekanta oss med andra kursdeltagare på vägen till Danmark.

Exempel 9: Vår deltagargrupp **fungerade jättebra**. Alla kom överens och vi gjorde mycket **tillsammans**, också utöver obligatoriska kurssaker. Vi har varit i **kontakt efter kursen** och har planerat att träffas snart.

Exempel 10: Det var **en härlig tillhörighetskänsla** när vi alltid rörde oss **tillsammans** på morgonen. Andra väntade om någon saknades.

Sociala nätverk har spelat en viktig roll under praktikperioderna. En informant, som inte annars var helt nöjd med språkkursen under praktiken, framhäver att det var ”just de andra deltagarna” som gjorde resan till en positiv erfarenhet (Exempel 11). Sociala nätverk får

också sin betydelse genom uttrycket ”definitivt drager [sic!] resan som helhet fram till plussidan” (Exempel 11).

Exempel 11: Allt var emellertid **inte helt dåligt** [...] inte alls, för det är nämligen **just de andra deltagarna som definitivt drager resan som helhet klart fram till plussidan**. Folk var **duktiga och motiverade**, och alla hade en hel del tillsammans **med varandra**.

Informanterna berättar om sina fritidsaktiviteter utanför arbetet eller studierna. Informanterna spelade t.ex. fotboll, lagade mat, tittade på filmer (Exempel 12), gick på bio, bekantade sig med staden och kulturen med andra människor samt var i kontakt med familjmedlemmar och vänner i Finland (Exempel 13). En annan informant tar därtill t.ex. upp att det tog mycket tid att åka till jobbet (Exempel 14). Att bekanta sig med lokala händelser beskrivs med verbet ”få” som ger ett intryck av att informanten värderade möjligheten att se ”äkta dansk händelse så nära” (Exempel 15). Dagar under praktiken beskrivs också med adjektiven ”ganska hektiska och händelserika” som ger ett intryck av att det fanns mycket att göra också utanför arbete (Exempel 16). En informant berättar också om vardagliga aktiviteter som picknik och andra utflykter (Exempel 17).

Exempel 12: På fritiden spelade vi **fotboll** [...], **lagade mat** och **tittade på filmer** (bl.a. ”Anastasia”) på danska.

Exempel 13: Under praktiken gick jag till exempel på bio, fotbollsmatch, gruppträning, konsert och i en kyrka. [---] På fritiden bekantade jag mig med Göteborg och svensk kultur med andra nordjobbare.

Exempel 14: Dessutom tog min arbetsväg nästan tre timmar varje dag.

Exempel 15: Utanför undervisningen **fick** vi bekanta oss med **danskt samhälle** när det fanns Folketingsvalet den 18 juni. Det var **kul** att se på en sådan här **äkta dansk händelse så nära** – valreklamer, -sändningar och allt.

Exempel 16: Mina dagar i Göteborg var **ganska hektiska och händelserika**. På dagarna var jag på **jobbet och på kvällarna umgicks jag med mina kompisar** eller var i kontakt med mina vänner i Finland.

Exempel 17: Dessutom besökte vi Språk- och folkminnesinstitutets Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet och hade ett möte med Riksföreningen Sverigekontakts generalsekreterare. På den näst sista veckan var vi på en **båtutflykt i skärgården** och på sista veckan besökte vi Göteborgs **sjöfartsmuseum**.

7.1.3 Språk

I detta delkapitel analyseras nodalpunkten *språk* för upplevelsediskurs. Med hjälp av ekvivalenserna ”språkliga mål” och ”språkanvändning” analyseras det vilka språkliga upplevelser och erfarenheter informanterna har haft under sina praktikperioder. Själva språkinläringen analyseras i nyttodiskurs, eftersom jag anser att den passar bättre som moment i nyttodiskurs än i upplevelsediskurs.

Språkliga mål och språkanvändning

Mina informanter berättar om olika språkanvändningssituationer samt vilka mål de hade med tanke på språkanvändning och språkkunskaper. Informanterna använde svenska eller danska både på fritiden och på jobbet eller på Nordkursen, och några av informanterna berättar att de själva var aktiva och försökte hitta olika situationer där man kunde använda svenska (Exempel 18 och 19). En annan informant konstaterar att hen hade som mål att använda svenska så mycket som möjligt och alltid fråga när hen behövde hjälp (Exempel 19).

Exempel 18: Under de här sju veckorna använde jag **mycket** svenska **både på jobbet och på fritiden**.

Exempel 19: Mitt mål under praktiken var att använda svenska så mycket som möjligt i olika situationer och jag upplever att jag **lyckades** på det. [...] Alltid när jag behövde hjälp **frågade** jag någon på svenska **hellre** än att jag hade tänkt bara med mig själv.

I några av rapporterna berättas vilket språk informanterna använde med olika människor och vilka olika uttalssätt de stötte på under språkpraktiken (4.3). Studerandena har haft olika upplevelser av språkanvändning under språkpraktiken och de stötte på människor som har olika tankar kring språkanvändningen. Flera av informanterna har bara använt svenska, men en del av informanterna berättar att det också fanns situationer då svenska inte användes. Olika människor, som informanterna har använt svenska med, nämns vara släktingar, kompisar och arbetskamrater (se delkap. 4.2). Informanterna berättar också om hur de stötte på dialekter och vilka svårigheter de har haft med att förstå olika dialekter. En informant har talat svenska t.ex. med sina släktingar och nordjobbkompisar. Hen fick också bekanta sig med olika dialekter och uttalssätt (Exempel 20):

Exempel 20: Mina **släktingar** är svenskspråkiga och därtill en av mina nordjobbkompisar hör hemma i Ungern så med henne **pratade jag alltid på svenska**. I synnerhet på jobbet fick jag bekanta mig med **göteborgska och olika uttalssätt**.

Några informanter framhäver att de före praktiken var rädda för att de inte skulle förstå och att de inte skulle ha tillräckliga språkkunskaper. Dialekter (Exempel 21), olika accenter (Exempel 22) och bakgrundens betydelse (Exempel 23) tas upp i rapporterna (se delkap. 4.3).

Exempel 21: Speciellt var jag **rädd för olika dialekter** [...]

Exempel 22: Jag hade varit lite **rädd om mina språkliga kunskaper** och om min **accent** var problem. Men **snart** såg jag att det naturligtvis finns många invandrare i akademiska världen. I museet jobbade det personal från Förenta staterna, Ryssland,

Brasilien och Tyskland. [---] Jag hörde olika accenter i många olika platser, och det kände bra.

Exempel 23: Men min accent eller bakgrund var inget problem.

En informant berättar om sina tankar före praktiken med det negativa ordet ”jättenervös” och framhäver vad hen gjorde före praktiken för att förbereda sig (Exempel 24). Hen konstaterar att hen hade lyssnat på radio och tittat på tv på svenska. Hen beskriver finlandssvenskan som hen var van vid med orden ”långsammare” och ”tydligare” och berättar att hen var rädd för att inte förstå (Exempel 24). En annan informant beskriver med uttrycket ”naturligtvis spännande” hur hen kände innan hen började arbeta ”på ett annat språk” (Exempel 25).

Exempel 24: Jag var **jättenervös inför resan**, jag var rädd att jag **inte skulle förstå någonting**. Jag lyssnade på svensk radio och tittade på svensk teve innan jag flyttade, men det var jättesvårt att förstå, jag var så **van vid långsammare, tydligare finlandssvenska**.

Exempel 25: Det var **naturligtvis spännande** att börja jobba i kundservice **på annat språk**. **Lyckligtvis** var jag inte tvungen att jobba **ensam** för första veckor. [---] Jag blev **snart** van vid de vanligaste orden och uttryck. Jag jobbade i museibutiken, sålde biljetter, tog emot bokningar och bokade guider till visningar.

En informant talar om förståelsen av ”snabbt tal” med det negativa uttrycket ”ännu svårare” och framhäver faran att bli missförstådd (Exempel 26). Med uttrycket ”ska jag inte ens berätta” ger informanten en bild av att de danska dialektskillnaderna har varit svåra att förstå, men eftersom informanten inte rakt säger detta kan hen i princip ha avsett något annat (Exempel 26). **Telefonsamtal** på svenska beskrivs med adjektivet ”spännande” (Exempel 27). Informanten berättar att hen inte var vana vid det och att det var ”ganska svårt” (Exempel 27).

Exempel 26: På vardagliga situationer talar människor **snabbt** så är **det ännu svårare** att höra små skillnader och man kan **lätt bli missförstådd**. Om danska **dialektskillnader ska jag inte ens berätta**.

Exempel 27: Det var **spännande** att prata svenska i telefon. Jag hade gjort det **bara några gånger tidigare**. [---] Det är **ganska svårt att prata i telefon** med sådant när man inte förstår vad han säger.

En informant framhäver att hen ibland använde också tyska ord när hen ”försökte reagera snabbt” på danska språket (Exempel 28). Informanten påpekar att det finns likheter mellan danska och tyska, men hen avslöjar inte exakt vilka de är. Man får ändå en uppfattning om att informanten kan anse att tyskan har hjälpt hen att förstå danska.

Exempel 28: Under kursen sade jag då och då några **tyskspråkiga** ord när jag försökte tala svenska. Det beror på att när jag **lyssnade på danska** och **försökte reagera snabbt**, kom jag att tänka på först ett tyskspråkigt ord (t.ex. ”dann” som betyder ”då” på

svenska). I jämförelse med tyskan innehåller danskan också **något annat likadant** än bara några ord.

Informanterna har även stött på några dialekter. Dialekterna har förorsakat problem att förstå, och en informant framhäver att andra inte förstod hans finlandssvenska dialekt (Exempel 29). Hen beskriver svårigheterna med adjektivet ”stora”, och berättar om förändringar som hände i hans språkanvändning. Själva förståelsen av dialekter får sin betydelse genom kontrasten mellan det negativa uttrycket ”stora svårigheter” i början av exemplet och det positiva uttrycket ”hela tiden lättare” i slutet av exemplet.

Exempel 29: I början hade jag stora svårigheter att förstå vad folk sade i [staden] **fast dialekten inte är speciellt stark**. Uttalet var annorlunda och **många förstod mig inte** när jag uttalade som en finlandssvensk. [...] Det måste jag ändra genast till den rikssvenska versionen. Ganska snabbt blev mina ord också kortare: ändelser föll bort som i den svenska som talades i [staden]. I alla språk är mitt uttal mycket mottagligt för inverkan av andra människors uttal. Så har min svenska **blivit en blandning av finlandssvenskt och rikssvenskt uttal. Att prata själv var hela tiden lättare att förstå vad de andra sade.**

7.1.4 Studier

Fyra av informanterna har avlagt sin praktik genom en språkkurs i Sverige, i Danmark eller på Färöarna. Ekvivalenser, dvs. ord som ger betydelse till nodalpunkten *studier*, är ”innehållet av Nordkurs” samt ”organiseringen av Nordkurs”.

Innehållet av Nordkurs

En del av informanterna resonerar att betoning i kurserna var på muntliga kunskaper och praktisk övning i form av t.ex. konversationer om ”vardagligt [sic!] språkanvändning och aktuella teman i svenska språket” (Exempel 30 och 31). En av studerandena framhäver med ordet ”huvudmening” att det viktigaste på kursen var att få studenterna att prata och att lära dem praktisk språkanvändning (Exempel 32). Av uttrycket ”som kanske inte kommer fram vid akademiska diskussioner i våra hemuniversitet” framgår att informanten hade lärt sig något nytt under språkpraktikkursen när det gäller praktisk språkanvändning (Exempel 32).

Exempel 30: Det handlade om en **muntligt betonade** kurs. Kursen organiserades av Institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet.

Exempel 31: Som det står i namnet av kursen var huvudfokusen vid **praktisk språkanvändning**. Detta kommer fram med **många övningar** och **konversationer** som handlar om **vardagligt språkanvändning** och **aktuella teman i svenska språket** i Sverige.

Exempel 32: Det som också hör till praktisk språkinläring är undervisning av aktuella tendenser i språket. Man kan anse att **huvudmeningen vid kursen var att få oss**

studenter prata som mycket som möjligt, och lära oss praktisk språkanvändning som kanske **inte kommer fram vid akademiska diskussioner** i våra hemuniversitet.

En informant beskriver innehållet av kursen med positiva ord och uttryck som mångsidig och berättar att kursen också innehöll olika aktiviteter än bara studierna (Exempel 32). Också andra informanter framhäver kursens mångsidiga innehåll (Exempel 33 och 34). Med uttryck som ”inte bara undervisningen” får man ett intryck att informanten uppskattade möjligheten att inte bara studera under praktiken utan att de också hade andra aktiviteter (Exempel 35).

Exempel 32: Som sagt var kursschemat **mångsidigt**. I början av kursen fick vi **genast** börja öva **hörförståelsen** då vi åkte på två stadsvandringar [...]. På första veckan fick vi också börja **genast prata**, för vi träffade **lärarstudenter i svenska som andraspråk**.

Exempel 33: Lektionerna omfattade temen: **mundlig framställning, idiomatisk svenska, språkbanken Korp, språkförändring och trender i dagens svenska, trender i samtidslitteratur** med fokus på migrationslitteratur, **uttal, verb med variation, samtalsstilar och ungdomsspråk, och multietnisk ungdomsspråk**.

Exempel 34: Kursens program innehöll dansk fonetik och fonologi, språkbruk [...] morfologi och syntax samt litteratur, kultur och samhälle.

Exempel 35: Kursen innehöll **inte bara undervisningen** utan också exkursioner.

Organiseringen av Nordkurs

En informant var inte helt nöjd med innehållet av en kurs och lärarens kunskaper (Exempel 36). Hen använder orden ”tyvärr”, ”dock”, ”brist på erfarenhet” och ”den osystematiska ansatsen i undervisningen” för att uttrycka sin besviknenhet. Med uttryck ”särskilt effektivt, lingvistiskt sätt” rapporterar informanten om sina önskemål som hen hade önskat sig gällande lärarens kunskaper. Andra uttryck som informanten använder för att visa undervisningens otillräckliga nivå var att läraren inte förut hade undervisat ”icke-infödda studerande i färöiska”. Informanten konstaterar också att inte bara hen utan också andra kursdeltagare var besvikna på undervisningens nivå under språkpraktiken. Informanten skapar trovärdighet genom att påpeka att åsikter om kursens ”lägre kvalitet” inte bara var hens tankar (Exempel 37).

Exempel 36: Men **tyvärr** kom det **dock** snart fram att läraren för gruppen inte hade tillräckliga kunskaper för att framställa oss lingvister över huvud någonting på **ett särskilt effektivt, lingvistiskt sätt**. Hon även själv uppgav att hon **aldrig förut hade lärt icke-infödda studerande i färöiska**, så detta **brist på erfarenhet** förklarade för sin del den **osystematiska ansatsen i undervisningen**. Dessvärre baserade sig kursen inte heller på någon lärobok eller annat färdigt språkkurs utan det bara behandlades en rad slapt sammanhängande grammatiska temor efter varandra [...].

Exempel 37: Och det är inte bara jag allena med denna genomgripande kritik, utan minsann **varje deltagare som jag diskuterade** kursen med sade att undervisningen hade visat sig att vara av **lägre kvalitet än vad de hade förväntat sig**.

7.1.5 Arbete

Fyra av informanterna har utfört sin praktik genom att arbeta. Informanterna berättar i rapporterna om sina arbeten i form av arbetsuppgifter och arbetserfarenhet. I samband med den upplevelsediskursen analyseras själva arbetsuppgifterna medan arbetserfarenheterna analyseras först i nyttodiskursen för att analysera vilken nytta informanterna har haft av sina arbeten. Nodalpunkten *arbete* får sin betydelse genom ekvivalenserna ”allmänna tankar om arbete” samt ”arbetskunskaper”. Ekvivalenserna innehåller artikulationer som svårigheter i arbete, utveckling av arbetskunskaper och viktiga arbetskunskaper.

Elementet ”arbete” har mångtydiga betydelser. Den blir ändå entydigt genom att det avgränsas till moment och genom att det placeras i en diskurs. Upplevelse- och nyttodiskurs ger information om olika temaområden och svarar på olika forskningsfrågor. Informanterna talar om arbete ur de båda två första forskningsfrågornas synvinkel, och därför är det viktigt att behandla elementet ”arbete” som moment i både upplevelse- och nyttodiskurs. Inom ramen av upplevelsediskurs svarar momentet ”arbete” på frågan om vilka iakttagelser informanterna har gjort om arbete medan ”arbete” som moment i nyttodiskursen svarar på frågan vilken nytta informanten har haft av arbetet och hurdan arbetserfarenhet hen har fått.

Allmänna tankar om arbete

Informanterna presenterar innehållet av sina arbeten och konstaterar iakttagelser ur de anställdas synvinkel. En informant påpekar att de anställda på ett hotell hade ”alltid bråttom” (Exempel 38). Hen beskriver sina arbetstimmar med adjektivet ”hektisk”, de anställda med ordet ”stressade” och själva arbetet som ”fysiskt tungt”. Dessa negativa uttryck ger betydelse för ekvivalensen ”*allmänna tankar om arbete*” och visar att det fanns mycket att göra och att informanten upplevde arbetet som krävande. Informanten tar också upp att behovet av arbetare på hotellet var stort på sommaren, eftersom tiden är hektisk (Exempel 39).

Exempel 38: [På hotellet] hade vi städarna **alltid bråttom**. Det sägs att svenskar är långsamma i att fatta beslut men på min arbetsplats **fattas beslut snabbt** [...]. Jag arbetade cirka 30 timmar i en vecka [...] och alla timmar där var **hektiska**. Jag tycker att alla anställda verkade hela tiden **lite stressade** och jag förstår varför. Arbetet som våningsstädare är **fysiskt tungt** och det var **omöjligt att hålla egna pauser** eftersom det fanns så mycket arbete. Dessutom är somrarna alltid årets mest jäktade tider på hotellet.

Exempel 39: Som sagt, **somrar är alltid hektiska** på hotell och därför **behövde hotellet många sommararbetare**.

Stereotyper om arbete diskuteras också och det nämns att det finns ”onödigt starka” stereotyper (Exempel 40). Det tas upp att städningsarbetet inte var hemskt, och att informanten ”fick jättebra och värdefulla [sic!] arbetserfarenhet” (Exempel 40). Informanten är av åsikten att det skulle vara viktigt att få egen arbetserfarenhet i stället för att bilda uppfattningar enligt stereotyper. Hen använder adjektiven ”osanna och felaktiga” och föreslår att någon borde ”rekommendera städningsarbete för ungdomar” när hen diskuterar stereotyper (Exempel 41).

Exempel 40: Under de här sju veckorna som jag arbetade som städerska på [hotellet] lärde jag mig att **stereotypier om städare** och deras jobb är **onödigt starka**. Jag märkte faktiskt att det är tungt och jobbigt att arbeta som städare men **jag är harmsen att så många ungdomar som inte har någon utbildning är mot städningsarbete**. Jag själv upplevde att **städningsarbete inte är så hemskt som man säger och att jag fick jättebra och värdefulla arbetserfarenhet!**

Exempel 41: Jag tycker att till exempel **studiehandledarna i skolor skulle kunna rekommendera** städningsarbete för ungdomar. Människor brukar förhålla sig till saker så som man pratar om dem. **Om man inte har egen erfarenhet bildar man lätt sig uppfattningar enligt stereotypier som tyvärr ofta är osanna och felaktiga**. Därför skulle det vara viktigt att man uppmuntrar ungdomar att prova städning.

Informanterna berättar om sina arbeten, jämför arbetsomständigheterna i Sverige och i Finland, funderar på arbetsgivarens roll och berättar om svensk arbetskultur (Exempel 42). En av informanterna framhäver att det är viktigt att ha roligt i arbetet och betonar betydelsen av att man ska trivas på sin arbetsplats (Exempel 43). En samhällelig iakttagelse som diskuteras i en rapport är finskspråkig arbetskraft i Sverige. Informanten nämner att det har uppstått språkliga ”samhällsproblem” och att det finns behov av finskspråkig arbetskraft i Sverige inom äldreboenden (Exempel 44).

Exempel 42: Jag tycker att det är ganska **likadant att arbeta i Sverige och i Finland**. I båda länderna understryks att anställda är **punktliga och noggranna**. Man måste göra sitt arbete bra och på allvar men samtidigt kan man ha roligt i sin arbetsplats.

Exempel 43: I allmänhet har **arbetsgivare** ändå förstått att det kan vara **livsviktigt att anställda får skratta och ha roligt i sin arbetsplats** eftersom då **trivs anställda bättre med sina arbeten**.

Exempel 44: Det finns så många finskspråkiga i Göteborg att många klarar sig enbart med finska språk. **Det här har lett till olika samhällsproblem**. Till exempel på äldreboenden förorsakar det problem. Just nu diskuteras man mycket om att **det borde**

finnas mer finskspråkiga äldreboenden för att alla kunde ha service och information på sitt eget språk.

En informant resonerar att arbetslivet i Finland och i Sverige är tämligen likadant (Exempel 45). Informationsteknik används mycket i båda länderna och det är viktigt att kunna många språk (Exempel 45). Därtill behöver de anställda många färdigheter, t.ex. att man ska kunna göra sitt arbete ”bra och snabbt” (Exempel 46). Det tas också upp i en rapport, att arbetstagarna konkurrerar om lediga arbetsplatser och arbetsgivarna om goda arbetare, och det är viktigt att organisationerna satsar på personal och att man respekterar andra (Exempel 47). En informant påpekar att arbetsmoralen har förändrats och att arbete inte längre är ”hela livet” utan ”erfarenheter, upplevelser och fritid” spelar också en viktig roll (Exempel 48). Hen nämner också att arbetsmoralen är olika mellan finländare och svenskar (Exempel 49). Hen beskriver finländare som ”seriösare” när det gäller deras förhållning till sitt arbete (Exempel 49).

Exempel 45: När jag pratade med mina svenska arbetskamrater och mina släktingar märkte jag att arbetslivet i Finland är **ganska likadant** som det är i Sverige. Det användes **mycket informationsteknik** på arbetet och informationsförmedlingen är viktig på båda länderna. **I takt med globaliseringen** har det kommit vanligare att man **måste använda flera olika språk** på arbetsplatsen.

Exempel 46: Dessutom känns det att anställda behöver **mer olika färdigheter** som tidigare: man måste göra sitt arbete **så bra och så snabbt som möjligt**.

Exempel 47: Arbetstagare konkurrerar inte bara om arbetsplatser utan arbetsgivare och företag konkurrerar om duktiga arbetstagare. Det är **livsviktigt att organisationer satsar på sin personal** men också på deras produkter och kunder. Man ska **respektera andra i arbetslivet** också.

Exempel 48: Jag tycker att det är **anmärkningsvärt att arbetsmoral har förändrat** på senaste tiden. Jag pratade med mina svenska släktingar och svenska och finländska arbetskompisar om arbetsmoralen och alla var eniga om det att **arbetet inte är så viktigt för människor** som tidigare. I synnerhet **ungdomar i båda länderna** tycker att arbetet **inte är hela livet**. **Erfarenheter, upplevelser och fritid** är sakerna som är **viktiga** och eftersträvsvärda idag.

Exempel 49: Arbetet har kommit en sekundär sak. Jag märkte ändå att **finländare förhåller sig seriösare till jobbet** än svenskar: när arbetstiden slutade på hotellet slutade svenskarna arbeta men vi finländare arbetade tills alla rum var städade. Våra chefer och mina släktingar sade att de har märkt samma sak: **finländarna har ofta en högre arbetsmoral än svenskarna**.

Informanterna berättar också om sina **arbetsuppgifter och åsikter om arbetet**. Informanterna har både positiva och negativa upplevelser av sina arbeten. De utförda arbetsuppgifterna beskrivs bland annat med det positiva uttrycket ”väldigt mångsidigt” (Exempel 50). Däremot är en annan besvikelse på sina arbetsuppgifter och ifrågasätter om hen bara var ”en gratis arbetare” på sin arbetsplats (Exempel 51).

Exempel 50: Mitt jobb på [biografen] var **väldigt mångsidigt** och jag fick möta kunder på många sätt. För det mesta var jag en försäljare både på biljettkassan och godiskassan, men jag fick göra lite annat också.

Exempel 51: Jag tänkte att jag ska börja jobba i någon **intressant** avdelning, men istället var min praktikplats i biljettförsäljning och museibutiken. Jag vet inte om de hade läst min ansökan, eller bara tagit **en gratis arbetare**.

Arbetskunskaper

Otillräckliga språkkunskaper och svåra situationer med kunder tas upp som några av de svårigheter som informanterna stötte på i sitt arbete (Exempel 52 och 53). En informant tar t.ex. upp att hen ”ibland” kände att hens språkkunskaper inte var tillräckliga (Exempel 52). Användningen av ordet ”ibland” och ”blev lättare ger ändå ett intryck av att muntliga situationer på arbetet inte var alldeles för svåra. Tidsuttrycket ”under tiden” visar också utveckling av muntliga språkkunskaper som informanten upplevde under den tid som hen arbetade. Andra svårigheter på arbete har uppstått i samband med att kunna utföra ”ett bra säljsamtal”. Det berättas att det var svårt även för svenskarna men ännu svårare för informanten själv (Exempel 54). Informanten berättar också om utveckling av arbetskunskaperna och påpekar med ett positivt adjektiv i uttrycket ”efter några månader gick det jättebra” och att hen lärde sig sälja ”mycket extra” (Exempel 54). Vid sidan av muntliga språkkunskaper tas det upp viktiga arbetskunskaper som bra kommunikation mellan medarbetare (Exempel 55).

Exempel 52: För mig det **svåra var att berätta om filmerna**. **Ibland** kändes det att jag **inte hade tillräckligt bra språkkunskaper** för det, men det **blev lättare** och lättare **under tiden**.

Exempel 53: Där **bemötte man ofta svåra situationer** till exempel på grund av strikta åldersgränser. Det var **bra övning att hantera svåra**, ibland till och med lite aggressiva kunder **på främmande språk**, men jag gillade inte den delen.

Exempel 54: Godiskassan var lite **svårare**, eftersom där var det bra att försöka sälja mer, till exempel en större läsk eller popcorn. **Ett bra säljsamtal var inte lätt** för dem som hade svenska som modersmål och för mig var **det ännu svårare**. Efter några månader **gick det jättebra** och då lyckades jag sälja mycket extra till kunder.

Exempel 55: I kassan var **bra kommunikation** mellan medarbetare **viktig** också eftersom det fanns alltid så mycket att fylla på och göra.

7.2 Nyttodiskurs

I detta kapitel analyseras nyttodiskurs. Med hjälp av analysen av nyttodiskurs strävar jag efter information som ska ge svar på forskningsfråga 2 (se delkap. 1.1). Nodalpunkterna

som ger de centralaste innehållen för nyttodiskurs är *språkinläring*, *kulturkunskaper* och *arbetsfarenhet*. Jag analyserar nodalpunkten *språkinläring* som sådan samt med hjälp av ekvivalensen ”lärrika situationer”. *Kulturkunskaper* som nodalpunkt innehåller ekvivalensen ”kulturella skillnader”. Nodalpunkten *arbetsfarenhet* handlar om vilken nytta informanten har haft av arbete. Elementen som ”allmänna tankar om arbete” och ”arbetskunskaper” har definierats som moment redan för upplevelsediskursen (se delkap. 7.1), eftersom de berättar om informanternas iakttagelser om sina arbeten under språkpraktiken och därmed svarar på forskningsfråga 1.

Vid analys av nodalpunkten *språkinläring* använder jag Freeds (1995, se även Jackson 2008) undersökning och analyserar vilken inverkan språkpraktiken har haft på informanternas språkkunskaper. Vid analys av nodalpunkten *språkinläring* får jag också stöd från Farrel Whitworths undersökning (2006, se delkap. 1.3) om kontexternas betydelse för informanternas möjligheter att lära sig ett språk samt på deras personliga utveckling. Jag analyserar också utmaningar i min undersökning, eftersom det i Farrel Whitworths (2006) undersökning har kommit fram att det kan finnas både nyttor och utmaningar i studierna utomlands när det är fråga om språkinläring och personlig utveckling. Utmaningar analyseras ändå först i samband med den organisatoriska diskursen, eftersom de kan vara till nytta när det gäller sådana delar av språkpraktiken som kunde behöva förbättring. På det sättet ger utmaningar också svar på forskningsfråga 3, som handlar om universitetskurser och organisering av språkpraktiken.

Vid analysen av kulturkunskaper använder jag Koskinens (2003) undersökning och använder hennes teman för inlärningsprocess under utbyte (bland annat motivation att lära sig främmande kultur, förmågan att utnyttja och tillägna sig kulturell information samt förmågan att gå över språkmuren, dvs. att de som på riktigt vill anpassa sig till ny kultur och lära sig om kulturskillnader har bättre interkulturell färdighet; se delkapitel 1.2. Som Ting-Toomey (1999) har definierat (se kap. 2), är kunskap om både språk och kultur viktiga vid språkinläring, och därför anser jag också att det är viktigt att analysera kultur under nyttodiskursen som handlar mycket om språkinläring. Därtill är analysen av nodalpunkten *kulturkunskaper* och *arbetsfarenhet* under nyttodiskursen motiverad eftersom de utgör en del av de inlärningsmålen vid Tammerfors universitet (se delkap. 1.3) och kan på det sättet värderas som nyttiga för studerande.

7.2.1 Språkinläring

Nodalpunkten *språkinläring* får sin betydelse genom ekvivalensen ”lärorika situationer”. Jag tänkte först analysera språkligt lärorika situationer som moment i den upplevelsediskursen och i samband med den ekvivalensen ”språkanvändning”, men bestämde mig för att analysera ekvivalensen ”lärorika situationer” först som moment i nyttodiskursen, eftersom informanterna ofta skriver om lärorika situationer som utgångspunkt för språkinläring och förbättrade språkkunskaper. Informanterna har alltså berättat om svåra situationer, som i slutändan har varit betydelsefulla vid språkinläring.

Lärorika situationer

En informant beskriver arbetssituationer där man måste använda svenska med adjektivet ”spännande” och med uttrycket ”men bra övning” (Exempel 56). Situationer som i början var svåra blev med tiden lättare för informanten och hen påpekar om användningen av svenska att hen inte längre är blyg med den (Exempel 56). En annan talar om inläringen under språkpraktiken med uttrycket ”språkliga färdigheter och språkligt självförtroende” (Exempel 57). Informanterna påpekar också betydelsen av miljön när det gäller språkinläring och påpekar att ”ett tvång” att lära sig ett språk aktiveras vid språkinläring (Exempel 58).

Exempel 56: Ibland fick man prata inför 500 gäster och då var **det spännande men bra övning**, nu är jag **inte blyg med svenska längre**.

Exempel 57: Om någon skulle fråga mig, vad har jag lärt mig under resan, skulle jag svara på frågan **”språkliga färdigheter och språkligt självförtroende”**

Exempel 58: Man lär sig språk **bäst i en autentisk miljö**. Fast kurskamrater var finskspråkiga, **hörde och såg vi överallt danska**. Våra lärare kunde inte ens tala finska eller svenska. Jag måste vara skarp hela tiden så att jag kunde förstå åtminstone någonting. **”Ett tvång” att förstå så att man kan klara sig aktiverar människan**. Själv tycker jag att det är **jätteviktigt i språkundervisning att lärare talar till största delen på det undervisande språket**. Fast elev inte skulle bearbeta helt aktivt, hör hen språket ofrånkomligen.

En studerande, som hade deltagit i en språkkurs i Danmark berättar att hen inte bara använde svenska under sin praktik utan också lite danska (Exempel 59). Med verbet ”våga” beskriver hen hur viktigt det är att använda språket i praktiken. Den studerande konstaterar också att språkkunskaperna blev bättre under språkpraktiken. Hen berättar därtill att hen till och med lärde sig följa tv-serier och filmer på danska (Exempel 60). Informanten diskuterar kring inläringen av danska när man har ”svensk-kunskaper som

bas” och beskriver den med uttrycken ”lite olikt [sic!]” och ”lättare att lära sig ett besläktat språk” (Exempel 61).

Exempel 59: På vår språkkurs var vi naturligt tvungna att tala svenska men så småningom **började vi tillägga och använda ännu mer danskspråkiga ord**. I slutet av resan **vågade** jag reagera och prata längre satser på danska till exempel i butiker. **Att göra några eventuella fel kändes inte så skrämmande vid det laget**. Det **bästa** var när man blev förstått!

Exempel 60: Efter kursen kan jag följa danskspråkiga tv-serier och filmer utan textningar.

Exempel 61: Att lära sig danska var **lite olikt** när man har **svenskkunskaper som bas**. Det är intressant hur det är **lättare att lära sig ett besläktat språk**. [---] Nu efter mina universitetsstudier kan jag verkligen säga att jag har studerat nordiska språk (svenska, norska och danska).

Även en annan informant poängterar hur viktigt det är att använda språket, och framhäver motivationens betydelse vid språkinläring samt att man borde använda språket för att lära sig det (Exempel 62). Informanten tar också upp ålderns och miljöns betydelse. Enligt en åsikt var det bästa att lära sig vardaglig svenska (Exempel 63). Informanten använder adjektivet ”allra bäst” för att beskriva positiva erfarenheter som de hade med användning och lärandet av svenska språket (Exempel 63).

Exempel 62: Det bästa sättet att lära sig att tala ett främmande språk är bara att **tala och tala** det, och hellre **i en autentisk miljö**. Den allra underbara saken i min språkpraktik var det hur man kan lära sig ett nytt språk på den här åldern. [---] Enligt min åsikt är det alltid fängslande att lära sig ett nytt språk. Det är självklart att det inte är lätt men det är möjligt när man har tillräckligt **motivation** och praktik.

Exempel 63: Allra bäst var ändå att jag lärde mig att **använda svenska i vardag**.

En informant resonerar kring språkinläringen och berättar om för- och nackdelar med att vara en finne på kursen på Färöarna. Hen konstaterar att utvecklingsmöjligheter på svenska språket var ”moderata” och att hen lärde sig vid sidan av färöiska också ”vardagligt” och ”faktiskt språkbruk” på svenska (Exempel 64). Därtill diskuterar hen kring fördelar med tanke på språkinläring av svenska om kursen skulle ha organiserats i Sverige för finskspråkiga i stället för på Färöarna. Informanten framhäver också att kursen på Färöarna å andra sidan möjliggjorde inlärningsmöjligheter både på färöiska samt på svenska (Exempel 65). Den informanten beskriver också med det positiva uttrycket ”ett starkt plus med miljön” att hen var nöjd med den möjligheten att kunna använda skandinaviska språket ”också utanför själva undervisningen” (Exempel 66).

Exempel 64: Färöiska ja, men har jag då lärt mig svenska under resan? Med hänsyn till **de praktiska språkfärdigheterna** skulle jag säga att det fanns **moderata möjligheter att utveckla sig även i svenska** under kursen.

Exempel 65: Den aktiva tyngdpunkten låg naturligtvis på färöiskan och [...] men i form av vardagligt, faktiskt språkbruk (som man knappast kan lära sig i klassrummet) har jag ändå kunnat träna svenskan mycket – och inte minst den jobbiga rikssvenska hörförståelsen!

Exempel 66: Ett starkt plus med miljön i motsats till t.ex. just en finnekurs på andra sidan viken var att **man som finländare faktiskt blev en del av minoritet och var ofta tvungen att – eller fick – tala och öva sin skandinaviska också utanför själva undervisningen.**

En informant nämner autentiska uttryck, vilka som hen lärde sig under praktiken (Exempel 67 och Exempel 68). Hen beskriver med uttrycket ”inte bara ord och uttryck” utan också ”användning av språket” hens språkinläring under praktikperioden. Användning av språket får sitt innehåll genom det uttrycket ”saker man säger i en viss situation i svensk kultur”. Detta uttryck visar att informanten lärde sig om det sammanhanget mellan det svenska språket och den svenska kulturen. Informanten berättar att det var nytt för hen att vara tvungen på att tänka på det kulturella sammanhanget (Exempel 68). Hen diskuterar om de oskrivna reglerna och berättar att det tog tid att lära sig ”vardagliga små fraser”. Informanten lärde sig också språklig variation (Exempel 69). Hen påpekar med det uttrycket ”bara en dialekt” att en ”finlandssvensk brytning” var inte konstig i Stockholm, eftersom det finns mycket språklig variation där.

Exempel 67: När det gäller **inläring av språket**, det var **inte bara ord och uttryck** som jag lärde mig, utan också **användning av språket**: sådana **saker man säger i en viss situation** i svensk kultur, hälsningar, uppbackningar och fraser.

Exempel 68: Att man måste tänka på **kulturell sammanhang** var någonting nytt för mig, **det var ibland svårt att vara artig om man inte följde de oskrivna reglerna**. Sådana **vardagliga små fraser** som "Hur mår du?", "Tack för idag!" och "Ha en bra kväll!" **tog ganska lång tid att lära mig**, eftersom vi har inte lika mycket sådana uttryck i finska.

Exempel 69: En annan sak som överraskade mig under mitt år i Stockholm var **språklig variation**. [---] Det var **ingenting konstigt** med det att jag hade en finlandssvensk brytning. Det var **bara en dialekt** bland de andra.

En annan informant diskuterar flytande och mer avslappnade språkkunskaper och påpekar att hens egna kunskaper i svenska utvecklades i den riktningen även om tiden var kort (Exempel 70). Hen funderar på språkpraktikens betydelse och diskuterar hur hen ska fortsätta med användningen av svenska språket. I en annan rapport berättar skribenten att hen lärde sig bäst i muntliga situationer (Exempel 71). Hen berättar också att hens mål var ”att våga prata” samt att det ”lyckligtvis” fanns ”många möjligheter att öva sig”.

Exempel 70: Min **muntliga svenska blev mer flytande och kanske mer avslappnad** även om praktiktiden var **mycket kort**. Tidigare har jag märkt att språkkunskaper tar språng framåt i **tre månaders cyklar**. Säkert skulle en tre månaders vistelse **leda till bättre resultaten** men **tyvärr hade jag inte möjlighet** till en så lång praktik. I **framtiden** ska jag förbättra min muntliga svenska genom att **besöka Sverige ännu oftare** och använda svenska språket **aktivt** under mina besök. I Finland ska jag också söka mig till **svenskspråkiga evenemang** och andra situationer där man talar svenska.

Exempel 71: Föreläsningar på kursen behandlade **aktuella frågor** och var därför **väldigt intressanta**. Dessutom tycker jag att mer **betydelsefulla inlärningsituationer** för mig skedde **inte på föreläsningar** utan i mer **muntliga situationer**. Min engelska och spanska är så pass bättre än min svenska att jag kände mig ganska **nervös att prata**. Jag hade ändå ställt upp **ett mål – att våga prata**. Annars skulle jag inte ha nytta av kursen på det sättet jag önskade. **Lyckligtvis** fanns det **många möjligheter** att öva mig.

En av informanterna diskuterar ledarens roll vid språkinläring, och beskriver att det inte var stressfullt att prata med henne, utan att man lärde sig mycket från henne (Exempel 72). En annan informant berättar att hen hade ”roligt tillsammans” med sina kurskamrater, och att hen aldrig hade pratat så mycket svenska (Exempel 73). Den informanten konstaterar att det var ”spännande och också lite frustrerande” och ”riktigt tråkigt” om man inte visste ett ord, men att sådana situationer är ”det ända sättet att komma igång med ett språk”. Informanten framhäver även viktigheten av att gå utanför bekvämlighetszonen, och att det är lättare att komma ihåg ”uttryck och ord från äkta situationer”. Hen beskriver detta med adjektivet ”märkligt” vilket ger ett intryck av att informanten inte hade tänkt på att ”äkta situationer” skulle spela en så stor roll vid språkinläring. En annan beskriver därtill möjligheten att kunna delta i Nordkursen en mycket positiv erfarenhet, som en ”lottvinst” och att hen var mycket motiverad att lära sig danska (Exempel 74).

Exempel 72: Även mer **viktiga** för mig var de gångerna vi träffade med en egen konversationsledare i grupper av fem personer. Vi fick en **väldigt engagerad ledare** som vad [sic!] lätt att umgås med. Hon verkade mer som en kompis och därför kändes det genast **mindre stressfullt att prata svenska** med henne än till exempel på lektionerna. **Från henne lärde jag mig en massa saker**.

Exempel 73: Våra möten ingick kursens tidtabell men ofta hände det att vi hade **så roligt tillsammans** att våra picknickar och kaffepauser **förlängdes**. Själv hade jag **aldrig pratat så mycket svenska** med någon, vilket gjorde det **spännande och också lite frustrerande**. Det **känns riktigt tråkigt när man inte vet** eller kommer ihåg ord. Dessutom är **de här situationerna det enda sättet att komma igång med ett språk**. Jag hade länge sedan märkt att jag **lärde mig bäst när jag gick ut bekvämlighetszonen**. Det är **märkligt hur pass bättre man kommer ihåg uttryck och ord från äkta situationer** än om man försöker till exempel lära sig enskilda ord.

Exempel 74: Att bli antagen var som en **lottvinst** för en språknörd som jag, inte bara för det att jag skulle i form av språkpraktiken få studera ett så exotiskt språk som färöiska, utan också därför att undervisningen skulle gå på skandinavisk danska – något, där jag hade (och har ju fortfarande) **hur mycket som helst råd och intresse att utveckla mig i med hänsyn till en eventuell akademisk karriär inom nordistiken**.

Informanterna rapporterar om utmanande och ”oväntade” men lärorika situationer då de har varit tvungna att använda svenska. En av informanterna är stolt över att hen kunde klaga på svenska, och påpekar att det inte är lätt på ett främmande språk (Exempel 75). Den informanten framhäver att hen skulle ha varit ”väldigt nervös” före Nordkursen att svårare samtal på telefon (Exempel 76), men att ”just sådana situationer är ytterst

lärorika” (Exempel 77). Informanten konstaterar att det är annorlunda att tala på telefon eller att tala ”ansikte mot ansikte” (Exempel 77).

Exempel 75: Ändå vill jag nämna till några andra **situationer**, som var mer **oväntade** och därför också mer spontana. -- jag bestämde göra något som jag aldrig före hade gjort, **att klaga**. [--] Jag **medger** att jag var ganska **stolt över att ha kunnat klara situationen på svenska**, för sådana situationer där man skäms och känner sig nervösa är **även mer krävande att klara på ett främmande språk**.

Exempel 76: -- Före Nordkursen skulle jag ha varit **väldigt nervös att göra ett sådant samtal och fixa problemet på svenska**. Nu tänkte jag dessutom inte så mycket på saken, utan bara konstaterade för mig själv **att jag måste göra det**.

Exempel 77: Just sådana situationer är **ytterst lärorika** där man **inte ens har tid att tänka, utan man måste** bara komma igen och börja **prata**. -- Att **prata på telefon skiljer sig förstås från att prata ansikte mot ansikte**, för man har inte den nonverbala kommunikationen som hjälpmedel.

7.2.2 Kulturkunskaper

”Kultur” som element (se kap. 2) kunde placeras både i upplevelse- och nyttodiskurs. Kulturkunskaperna utgör en del av inlärningsmålen vid hemuniversiteten, och därför fungerar begreppet kultur bäst som moment i nyttodiskursen (se forskningsfråga 2). Eftersom informanterna kommer från Finland och har utfört språkpraktiken i något nordiskt land, definieras diskursordningen och informanternas kulturkunskaper av den finska och skandinaviska kulturen (se delkap. 3.1). I anvisningarna för språkpraktikrapporten står det att studerande borde koncentrera sig på skillnader mellan Finland och det land där de har utfört sin språkpraktik. Därför är det också sannolikt att kulturkunskaper handlar mest om skillnader inom de nordiska länderna. Den nodalpunkten *kulturkunskaper* innehåller ekvivalensen ”kulturella skillnader”.

Kulturella skillnader

Informanterna har lärt sig t.ex. om kultur, samhällsförhållanden, litteratur, politik och historia under språkpraktiken (Exempel 78). Informanterna har lärt sig om kultur också från deras kurskamrater (Exempel 79). Informanterna har också fått smaka olika maträtter (Exempel 80).

Exempel 78: Föreläsningarna om **färöisk kultur** och **landets samhällsförhållanden** var likadant **intressanta** och diskussionerna med universitetets expertföreläsare erbjöd **rikligt med möjligheter att skaffa sig avancerande kunskaper bl.a. i Färöarnas litteratur, folkvisor och dans, politik och historia**.

Exempel 79: Man kunde **jämföra varandras kulturer** och prata om allt från livet som studerande till Rysslands inrikespolitik och mera.

Exempel 80: Jag lärde mig också en hel del om **svensk mat**. Från kanelbullar till surströmming, försökte jag prova så många olika rätter jag bara kunde.

Som det står i anvisningarna för språkpraktikrapporten, har informanterna jämfört finsk och svensk kultur i sina rapporter. Informanterna berättar om hur finländare och svenskar beter sig annorlunda i staden (Exempel 81), och att folk erbjuder lättare sin hjälp i Sverige än i Finland (Exempel 82). En informant påpekar också att även Finland och Sverige inte är så annorlunda globalt sett, finns det ändå ”små skillnader som avgör att vi är olika” (Exempel 83). En informant jämför trafiken mellan Sverige och Finland och påpekar att attityderna är olika när det gäller kollektivtrafik och privatbilar (Exempel 84). Informanterna rapporterar också om andra skillnader mellan Finland och Sverige, t.ex. om hur nationaldagen firas (Exempel 85). En informant har därtill gjort iakttagelser gällande olikheter i kommunikationen mellan skolan och föräldrar (Exempel 86). En informant berättar därtill att hen diskuterade med svenska människor om deras stereotyper om finländare (Exempel 87 och 88).

Exempel 81: Tidigare har jag trott att **finländare och svenskar beter sig** på samma sätt på stad. Det vill säga vi är båda ganska tysta, vill inte sitta bredvid okända människor i kollektivtrafik och talar våra telefonsamtal hemma så att vi inte stör andra som sitter i spårvagn med vårt tal. [Staden] visade mig att **jag hade det fel**.

Exempel 82: Med tanke på det sociala märkte jag också att man hjälper lättare i Sverige än i Finland. [---] Ändå tror jag att det är **just dessa småsaker som känns främmande i svenska kultur för en finne**.

Exempel 83: Om man tänker på världens nivå är Finland och Sverige ganska **likadana kulturellt men det finns små skillnader som avgör att vi är olika**.

Exempel 84: Trafiken i [staden] var också ganska **olik** jämfört med trafiken i finska städer.

Exempel 85: Sättet hur man firar nationaldagen skiljer sig ganska mycket mellan Finland och Sverige.

Exempel 86: Vad jag tänker var **lite annorlunda var kommunikation mellan skolan och föräldrar**. När jag satt i lärarens arbetsrum hörde jag **dagligen många telefonsamtal till föräldrar** om alla möjliga skäl.

Exempel 87: Under språkpraktiken **diskuterade jag med ett par svenskar om svenskarnas stereotyper om finländare**.

Exempel 88: Samtidigt ser svenskarna **något bra** i finländaren också. Svenskarna tycker att **finländska ungdomar har uppfostrats bra** och de respekterar sina föräldrar. [...] **finländarna säger mer rakt på alla saker** medan svenskarna själva säger runt allting. Svenskarna tycker också att de **själva är ofta för snälla** och de beklagar inte fast de hade något att beklaga.

Språkpraktiken har även bidragit till möjligheten att öka nordiskt samarbete. En informant rapporterar att det skulle vilja bildas nya kontakter mellan skolor på grund av informantens arbetsperiod i en skola (Exempel 89). Hen nämner att mål med samarbete skulle vara bättre kännandet av grannlandet samt att ”skapa nordisk samhörighetskänsla”.

Exempel 89: Jag hoppas ett det uppstår något samarbete mellan [skolorna i Finland och Sverige] var intresserad av att utveckla skolans kontakter till Finland. [---] Samarbete skulle kunna ha någonting att göra med språket så att barnen med finsk bakgrund [i den svenska staden] skulle ha nytta av sina finskkunskaper och de finska eleverna skulle ha möjligheter att öva svenska i autentiska situationer. För båda skolornas elever vore samarbetet en möjlighet att lära sig känna grannlandet bättre och skapa nordisk samhörighetskänsla.

7.2.3 Arbetserfarenhet

Informanterna har huvudsakligen positiva erfarenheter av sina arbeten. En informant beskriver den arbetserfarenhet som hen fick under språkpraktiken med de positiva adjektiven ”väldigt lärorika” och ”händelserika” samt med det positiva uttrycket ”värdefull arbetserfarenhet och många nya vänner” (Exempel 90). Med adverbet ”verkligen” framhäver en annan informant att hen tyckte mycket om sitt arbete, och att också hens arbetskollegor tyckte om hen (Exempel 91). Informanterna diskuterar sina arbeten också ur språklig synvinkel, och konstaterar att arbetet gav ”jättebra språkövning” (Exempel 92). Det negativa uttrycket ”tvungen” får en positiv betydelse i det sammanhanget där informanten använder det (Exempel 92). Därtill beskriver en informant arbete som ”lätt”, att hen ”redan tidigare” hade erfarenhet från den branschen där hen arbetade och att hen snart blev van vid ”normala arbetsuppgifter” (Exempel 93).

Exempel 90: Jag tycker att de här sju veckorna var väldigt **lärorika** och **händelserika**: jag fick **värdefull arbetserfarenhet** och **många nya vänner**.

Exempel 91: Jag **verkligen gillade mitt jobb** [...].

Exempel 92: Arbetet var en **jättebra språkövning** för mig, för jag var **tvungen att använda svenska hela tiden**.

Exempel 93: Jobbet var mycket **lätt**, jag hade jobbat i museibutiken och använt kassaapparaten **redan tidigare**. Efter några dagar blev jag **van vid** mina normala arbetsuppgifter.

7.3 Organisatorisk diskurs

Analysen av organisatorisk diskurs ger svar på forskningsfråga 3 (se delkap. 1.1). Som en del av den organisatoriska diskursen analyserar jag nodalpunkterna *utmaningar*, *allmänna åsikter om språkpraktiken* samt *universitetskurser*. I samband med den nodalpunkten *språkinläring* i nyttodiskursen (se avsnitt 7.2.1) artikulerade utmanande och oväntade situationer den ekvivalensen ”lärorika situationer”. Däremot utmaningar som har mer med organisatoriska ärenden att göra analyserar

jag som moment i det här delkapitlet. Några av utmaningarna skulle analyseras i samband med upplevelsediskursen, men för att undvika att analysen av den diskursen skulle bli för omfattande, bestämde jag mig för att analysera *utmaningar* bara i samband med den organisatoriska diskursen, eftersom de kan bidra till att se ett utvecklingsbehov vid organisering av språkpraktik.

Informanterna ger också allmänna kommentarer gällande hela språkpraktiken. Det finns både negativa och positiva kommentarer. En del av allmänna kommentarer skulle också kunna behandlas i samband med nyttodiskursen, men eftersom många av dem innehåller konkreta förbättringsförslag och fungerar mer som en sammanfattning av rapporten, anser jag det mest lämpligast att analysera dem i den organisatoriska diskursen. Som element skulle ”allmänna åsikter om språkpraktiken” i princip betyda vilka allmänna åsikter som helst, men när elementet görs till moment, dvs. när den definieras i sin kontext i den organisatoriska diskursen, blir mångtydigheten mindre. Inom den organisatoriska diskursen har allmänna åsikter om språkpraktiken med organisatoriska ärenden att göra, t.ex. om informanten har varit nöjd med sin språkpraktik och vilka förbättringsförslag hen möjligen har. Nodalpunkten *allmänna åsikter om språkpraktiken* innehåller ekvivalenserna ”positiva iakttagelser”, ”negativa iakttagelser” och ”att ordna boendet”.

Den sista nodalpunkten i den organisatoriska diskursen är *universitetskurser*. Där koncentreras det på universitetskurser i förhållande till språkpraktiken, dvs. om kurserna har en tillräcklig nivå och innehåll i jämförelse med de kunskaper som behövs under språkpraktiken.

7.3.1 Utmaningar

Det har uppstått några utmaningar med organisatoriska ärenden och med att kunna hitta en arbetsplats. En informant konstaterar att hen hade problem med sin e-post under den tid som hen gjorde ansökningen (Exempel 94). En annan informant tar upp arbetsplatsernas möjliga brist på pengar eller på tid vilket orsakade att det inte var lätt att hitta en Erasmus-praktikplats (Exempel 95). Med ordet ”det enda” framhäver hen hur det inte fanns möjlighet att välja sin praktikplats. Hen beskriver med uttryck ”ingenting emot det” att hen var nöjd med att hitta en arbetsplats. Vid sidan av svårigheter att hitta en praktikplats

har den informanten beskrivit att ansökningen ”blev svårare än man kunde tro sig” (Exempel 96).

Exempel 94: Jag skickade ansökningar till nästan alla stora museer i Sverige. Först hade jag problem med min uta.fi-mejladress. Jag fick inget svar från museer. En (ett) par månad(er) senare fick jag mejl att min ansökning hade hamnat i sopkorgen, och kanske därför fick jag inget svar. Året efter, när jag började söka praktikplats på nytt, var jag klokare.

Exempel 95: [...] tyvärr kunde museer inte ta emot Erasmus-praktikanter eller de hade inte råd eller tid för praktikanter. **Det enda** museet som hade praktikplats för mig var i min gamla studentstad och jag hade **ingenting emot det**.

Exempel 96: Det är **ganska lätt** att ta emot en Erasmus-praktikplats. Man måste fylla in bara en blankett med tre sidor för praktiken, arbetsgivaren och universitet. Men det **blev svårare än man kunde tro sig**.

7.3.2 Allmänna åsikter om språkpraktiken

Många av informanterna nämner både positiva och negativa åsikter om språkpraktiken. Först analyserar jag sådana delar av rapporter där informanterna rapporterar om både positiva och negativa iakttagelser. Därefter analyserar jag ekvivalenserna ”positiva iakttagelser”, ”negativa iakttagelser” och ”att ordna boendet”.

En informant beskriver språkpraktiken med adjektiven ”krävande” och ”givande” samt berättar att hen lärde sig mycket om både språk och kultur (Exempel 97). En annan informant anser däremot att Nordkursen inte var det bästa sättet att avlägga språkpraktiken eftersom en stor del av deltagarna kommer från Finland (Exempel 98). Hen anser ändå att själva kursen var väl organiserad och att den bidrog studenten till att lära sig om kultur och språkutveckling. En annan beskriver språkpraktiken – trots den stress som kursen orsakade – en lärorik erfarenhet med språk- och kulturinläring (Exempel 99). Den informanten påpekar också att utbyte inte skulle vara ett bättre val än en kortare språkpraktik (Exempel 100). En annan informant rapporterar också om både för- och nackdelar (Exempel 101). Hen framhäver att organisering av kursen borde förbättras, men att hen skulle rekommendera själva kursen. Den informanten beskriver kursen också med det positiva uttrycket ”definitivt värt att erfa” (Exempel 101). Hen diskuterar om viktigheten av tillräckliga språkkunskaper före resan för att man från första början ska kunna hänga med i undervisningen (Exempel 101).

Exempel 97: Mitt år i Stockholm var **krävande men ändå jättegivande**. Under året **lärde jag mig mycket om det svenska språket** men också om **svensk kultur**.

Exempel 98: Som jag redan konstaterade är **nordkurs inte den mest ideal sätt att genomföra språkpraktiken**. Det vill säga studenter i vissa kurser är **alla finländare** då man också **pratar finska mest**. Däremot **sättet hur kursen organiserades fungerar utmärkt** enligt min åsikt för språkpraktiken; där lär man **de mest centrala och aktuella teman av landets kultur och språkutveckling**.

Exempel 99: Mitt Nordkurs anser jag som **lyckad**. Även om det gav mig stress och sömnlösa nätter och tömde min plånbok **lär jag mig ganska mycket**. Jag lär mig om **språket och uttalet samt kultur, och fick se några svenska högtider**.

Exempel 100: Jag tycker **inte** att **utbyte** i varje fall är **alls bättre val**. Jag anser att för det flesta skulle man tala engelska med andra utbytesstudenter. Om man ändå anser utbyte som gott alternativ på språkligt synvinkel finns det inte det tidsmässigt.

Exempel 101: Avslutningsvis skulle jag konstatera att kursen var **en väldigt upplevelse med såväl sina nack- som föredelar**, men **definitivt värt att erfar**a. Jag skulle lita på att de [...] **kommer att beakta vår feedback** om undervisningen och arrangemangerna skall **förbättras i framtiden**. Jag kunde **gärna rekommendera kursen för en medstudera**nde, dock med det ord av varning, att man borde ha sin **svenska och/eller de skandinaviska grundfärdigheterna någorlunda i ordning redan före resan**, så att man **direkt från början** har möjligheten att **fullständigt följa undervisning** på den rättskrivningsenligt uttalade gøtudanskan.

En av informanterna konstaterar att språkpraktiken inte var vad hen hade föreställt sig utan hen nämner undervisningen som ”en besvikelse” (Exempel 102). Informanten berättar också om positiva iakttagelser när det gäller studerandenas språkliga utgångspunkter. Hen beskriver med det ordet ”positivt” att studerandena själv kunde ”välja mellan två olika pedagogiska utgångspunkter”. Hen resonerar att detta system fungerade bra när det gäller effektiviteten, kursens korta tid och det att man ska kunna uppnå ”maximal nytta” med kursen (Exempel 103).

Exempel 102: Jämfört med allt detta var **undervisningsarrangemangerna** på kursen **tyvärr något av en besvikelse**.

Exempel 103: **Positivt** var att studeranden kunde **själv välja mellan två olika pedagogiska utgångspunkter** i undervisningen: Av de två föreläsningssgrupperna nämndes den ena förutsätta **språkvetenskapliga förkunskaper** och vara mer teoretisk och analytisk, medan den andra hava [sic!] en **praktiskt orienterad utgångspunkt** och börja från grunden med teorin. Detta slags disposition är **väldigt bra**, tycker jag, för den möjliggör att **inlärare med olika beredskap kan effektivt utnyttja sin tid på en så kort kurs**, och på det sättet få **maximal nytta av deltagandet**.

Positiva iakttagelser

En informant påpekar att hen var ”onödigtvis oroad” av sina kunskaper före praktiken, men att allt gick bra (Exempel 104). Andra positiva kommentarer är ”väldigt lärorik och händelserik”, att man fick ”värdefull arbetserfarenhet och många nya vänner”, att man lärde sig ”använda svenska i vardag” och att man hade givande diskussioner under språkpraktiken med andra (Exempel 105). En annan studerande beskriver språkpraktiken med mycket positiva uttrycken ”perfekt sätt att slutföra studierna”, ”inte gör mig så

nervös än tidigare”, och ”nu kan man verkligen börja jobba som svensklärare”, att det är ”mer trovärdigt som lärare om man har bott i mållandet” och ”mer naturligt att lära ett språk” om man ”verkligen har erfarenhet om” det i verkliga livet (Exempel 106).

Exempel 104: Men allt som allt var jag **onödigtvis oroad av mina kunskaper inför praktiken. Allt gick ju bra**, och jag hade **tillräckliga kunskaper** för att **lära mig mer och klara mig i olika situationer**.

Exempel 105: Jag tycker att de här sju veckorna var **väldigt lärorika och händelserika**: jag fick **värdefull arbetserfarenhet och många nya vänner**. **Allra bäst** var ändå att jag lärde mig att **använda svenska i vardag**. [---] Dessutom diskuterade jag mycket om de här temana med mina svenska släktingar. Jag tycker att det var **väldigt givande** eftersom de delade tankarna ur svenskarnas synvinkel med mig och jag fick **mycket ny information** om Sveriges historia.

Exempel 106: Om jag tänker på **kursens knytning till mina egna svenska studier** så måste jag säga att den var ett **perfekt sätt att slutföra studierna**. Innan kursen vågade jag nog tala svenska, men **nu kan jag säga att det inte gör mig så nervös än tidigare**. Jag fick alltså **en massa självtroende under kursen**. **Nu känns det mer som att jag verkligen kunde börja jobba också som en svensklärare**. Detta beror inte endast på att jag lärde mig mycket och kan nu tala lite bättre, utan att på sätt och vis känns det att man är **mer trovärdiga som lärare om man har bott ens en liten tid i mållandet**. Det vill säga att enligt min åsikt känns det **mer naturligt att lära ett språk som jag verkligen har erfarenhet att använda i verkliga livet**.

Med positiva uttrycken ”mycket lättare” och ”motivationen har [...] varit betydligt större” samt ”man känner kulturen och språket bättre” rapporterar en informant om den nytta som hen har märkt sig ha efter språkpraktiken (Exempel 107). En annan informant konstaterar att det fanns mycket att göra, men att själva mängden av skolarbete inte var för stor (Exempel 108). Hen säger inte precis om det var positivt eller negativt, men uttrycket ”ganska lugnt” skulle kunna tolkas som om informanten var nöjd med arbetsmängden av kursen.

Exempel 107: Jag har märkt redan nu att det har varit **mycket lättare med studier efter språkpraktiken** och **motivationen** har också varit **betydligt större** nu när man **känner kulturen och språket** bättre. Allt i allt var det **ett bra beslut** och jag har inte ångrat att framleva ett år i Stockholm.

Exempel 108: Övrigt var kursen dels ganska intensiv **för vi hade olika evenemang också på kvällar** men dels **ganska lugnt när det gäller mängden av skolarbete**.

En informant hade ansökt stipendium för praktiken, och berättar sina upplevelser om ansökningsprocessen med det positiva adjektivet ”lätt” (Exempel 109). En annan studerande använder det positiva verbet ”lycka” för att berätta om att hen hade fått arbete (Exempel 110). Detta verb ger ett intryck av att det inte är en självklarhet att få jobb i Sverige och att informanten var glad över att hen själv lyckades.

Exempel 109: Det var **lätt** att söka Erasmus-stipendium. Man behöver inte ha praktikplats innan man söker stipendium. Jag fyllde in några blanketter, skrev curriculum vita och ansökningsbrev på svenska, och fick stipendium.

Exempel 110: På våren 2014 lyckades jag skaffa ett jobb för mig i Sverige.

Negativa iakttagelser

En informant anser att ”det skandinaviska sammanhanget” kan påverka att man ”börjar strunta i språkriktigheten” (Exempel 111). Hen beskriver med uttrycket ”mer värdefull” och ”genomgripande övning i autentisk omgivning” att hen anser att det är viktigt att använda språket i stället för att för mycket koncentrera sig på ”morfologiska småsaker” (Exempel 111). Det framgår också i en rapport att man lätt kan glömma språket efter språkpraktiken (Exempel 112). Andra aspekter som kritiseras är kursens korta tid, språklig nytta av kursen och att den är ”ett stort utlägg både ekonomiskt och tidsmässigt” (Exempel 113). Den informanten framhäver att kursen kan försämra möjligheter att få arbetsplats. Informanten preciserar inte vad hen med detta betyder. Hen påpekar ändå också om Nordkursens lämpliga tid eftersom den under sommaren ”möjliggör att studier inte förlängas” (Exempel 113):

Exempel 111: Emellertid kan **det samskandinaviska sammanhanget** kanske också **lite gynna att man börjar strunta i språkriktigheten**. Eftersom **alla talar lite olikt så blir det också tillåtet** för en språkinlärare att **bryta lite mera mot normerna** än vanligen i en enspråkigt svenskt klassrumsmiljö. Jag anser dock att det är **mer värdefullt att verkligen använda språket så mycket som möjligt, än att på bekostnad av praktiken! till och med utomlands satsa pannan rynkad endast på morfologiska småsaker istället för genomgripande övning i autentisk omgivning.**

Exempel 112: Det är fruktansvärd hur snabbt man **glömmer språk om man inte använder det**. Jag använde lite svenska i mitt nya jobb och fortsatte läsa en svensk roman jag hade köpt i Uppsala, men **snart** var det svårt att komma ihåg olika ord som jag hade använt nästan daglig i Sverige.

Exempel 113: Det finns också en annan aspekt för Nordkurs nämligen **den är ganska kort**. I tre och halv veckor blir det **svårt att adoptera lovvärd** språkfärdighet trots man lär sig att våga tala mer. Om man **betraktar Nordkurs bara språkligt kan det anses inte den nyttigaste**. Dock måste man komma ihåg att **praktiken är alltid ett stort utlägg både ekonomiskt och tidsmässigt**. Det vill säga en kort kurs under sommaren **möjliggör att studier inte förlängas**. Det finns möjlighet att **ändå arbeta** under sommaren även om jag tycker att kursen **försämrar möjligheter att få arbetsplats ganska mycket**.

Att ordna boendet

Det finns både positiva och negativa kommentarer om att ordna boendet. Att ordna boendet var inte enkelt för alla. Däremot ansåg några studerande den lättare och några fick t.ex. hjälp i att ordna en hyreslägenhet. I en rapport skrivs det att en organisation hade organiserat boendet för kursdeltagarna (Exempel 114) medan en informant däremot

konstaterar att eftersom hen inte var utbytesstudent fick hen inte hjälp i och med att ordna boende (Exempel 115). Några andra informanterna påpekar att det inte fanns mycket tid att ordna sitt boende eller att det inte var enkelt att hitta en hyreslägenhet för en kort tid. En informant kommenterar t.ex. att det var ”ganska svårt” att hitta en hyreslägenhet på grund av den korta vistelsetiden (Exempel 116). En av informanterna beskriver däremot samlivet med sin rumskamrat med det positiva adjektivet ”helt utmärkt”, och berättar att de hjälpte också varandra (Exempel 117).

Exempel 114: [Organisation] organiserade kursdeltagarna bostäder i [staden].

Exempel 115: Jag träffade några av mina gamla sambor när jag flyttade igen till [staden], men därför att jag **inte var utbytesstudent**, kunde jag **inte få hjälp** från universitet eller Studentstaden.

Exempel 116: Den var **ganska svårt** att hitta ett rum **för tre månader**, från april till juni. Men i slutet lyckades jag.

Exempel 117: Samlivet med [kurskamraten] fungerade **helt utmärkt** [---]. Ömsesidigt **hjälpte** jag honom ibland med den krångliga färöiska **grammatiken**.

7.3.3 Universitetskurser

Informanterna önskar kurser i uttal vid sitt hemuniversitet. En av informanterna påpekar att det ”borde finnas flera uttalslektioner”, och konstaterar att den inte spelar någon roll om det skulle vara fråga om findlandssvenska eller rikssvenska uttal (Exempel 118). En annan av informanterna anser att det inte bara kan vara en resursfråga när det gäller antalet av uttalslektioner (Exempel 119). Informanten förklarar ändå inte exakt vad hen avser med den orden ”attitydfråga” i det uttrycket ”inte bara en resursfråga utan också attitydfråga”. En av informanterna önskar däremot kurser i korpusanvändning som t.ex. en del av en grammatikkurs (Exempel 120). En annan informant önskar mer rikssvenska vid universitetskurser samt mer övning med vardaglig grammatik och ordförråd (Exempel 121). Hen påpekar ändå, att hen hade studerat bara en kort tid före praktiken, och att hen därför inte hade hunnit delta i så många kurser. Därtill berättar en informant att hen hade nytta av tidigare studier, men att bredare muntliga kunskaper skulle ha varit nyttiga att lära sig redan före praktiken (Exempel 122). Den studerande berättar att hen hade haft nytta av sina tidigare studier vid universitetet före praktiken (Exempel 122). Även hen önskar ändå mer övning på muntliga kunskaper inför språkpraktiken.

Exempel 118: Man kan konstatera att det kanske **borde finnas flera uttalslektioner i Tammerfors** också. **Problemet** är dock att det **kräver modersmålstalare** att undervisa för de har en annan typ av öra för ljud. Jag anser att det spelar ingen roll om

uttalundervisning skulle följa finlandssvenska eller rikssvenska mönster men ändå skulle det vara nyttigt.

Exempel 119: Engelska språket vid Tammerfors har flera uttalslektioner men man måste också komma ihåg att det är större studieprogram. Jag anser att det ändå är **inte bara en resursfråga utan också attitydfråga**. I det engelska programmet finns det två kurser för uttal som lägger vikt för fonologi och betoning.

Exempel 120: Vi hade en lektion av korpus användning. Korpusen var Göteborgs universitets språkbankens Korp. [...] anser jag att **ändå var det en nyttig lektion** för oss. Ord och användning av vissa **begrepp i rätta sammanhang är en av de stora utmaningar** för dem som inte har svenska som modersmål och till och med **de kan dra nytta av korpusar**. När det gäller studieprogrammet för Nordiska språk vid **Tammerfors universitet finns det inte ens en lektion för korpusanvändning**. [---] Jag tycker inte att korpusar spelar så stor roll att det behövdes av korpuskurs vid nordiska språk men ändå är jag på den åsikten att **varje student skulle dra nytta av korpusar**. **Introduktion till korpusar** kunde man **organisera** till exempel vid någon **grammatikkurs eller språket i bruk** då studenter skulle redan i tidigt skede kunna utnyttja korpusar vid behov.

Exempel 121: Det skulle ha varit **lättare att förstå** och så **delta mera** i diskussioner från början **om också rikssvenska hade haft en större roll under studierna vid universitetet**. Naturligtvis var min studietid vid universitetet **ganska kort**. **Under ett år** uppnår man inte samma språkkunskaper som under tre år även om man studerade samma kurser. **En kurs med praktisk d.v.s. vardaglig grammatik och ordförråd** skulle jag också ha behövt.

Exempel 122: Jag måste också säga att jag hade av **nytta av mina tidigare studier under praktiktiden**. Det var **lättare att hänga med på lektionerna** när jag redan **visste någonting om teman, såsom samtalsanalys och konstruktionsgrammatik**. -- Jag tyckte nog att jag **kunde ha lärt mig mer muntliga kunskaper i tidigare studier**, för de skulle ha varit **nyttiga under praktiktiden**. Detta är någonting som jag **redan hade saknat i studierna före nordkursen**.

8 Resultat

I det här kapitlet presenterar jag resultatet av analysen som jag har gjort i kapitel 7. I delkapitel 8.1 finns resultatet av analysen av upplevelsediskursen. Samtidigt presenteras även svaret på forskningsfråga 1. I delkapitel 8.2 svarar jag på forskningsfråga 2 med hjälp av det resultat som jag har fått från analysen av nyttodiskursen. I det sista delkapitlet 8.3 redogörs det för resultatet av analysen av den organisatoriska diskursen där det också svaras på forskningsfråga 3. Jag koncentrerar mig på ekvivalenskedjor i samband med upplevelsediskursen, eftersom det förekom klara ekvivalenser som formade ekvivalenskedjor. Däremot i nyttodiskursen och i den organisatoriska diskursen finns det inte så tydliga ekvivalenser som skulle bilda ekvivalenskedjor, eftersom var och en av informanterna artikulerar själva nodalpunkterna mer på olika sätt. I stället för att använda ekvivalenskedjor i det resultatet av nyttodiskursen och i den organisatoriska diskursen, presenterar jag de artikuleringar som informanterna har använt för att ge innehållet till de nodalpunkterna i den nyttodiskursen och i den organisatoriska diskursen.

8.1 Upplevelsediskurs

Upplevelsediskursen får sin betydelse genom nodalpunkter *tankar före praktiken, rekreation, språk, studier* och *arbete* och den svarar på forskningsfråga 1. Ekvivalenskedjor som ger innehållet till upplevelsediskursen är ”önskemålförväntningar”, ”boende-sociala nätverk-fritid”, ”språkliga mål-språkanvändning”, ”innehållet av Nordkurs-organiseringen av Nordkurs” och ”allmänna tankar om arbetskunskaper”.

Analysen av nodalpunkten *tankar före praktiken* svarar på den första underfrågan. Analysen av nodalpunkterna *rekreation, språk, studier* och *arbete* svarar på den andra underfrågan. Svaren på dessa två underfrågor svarar tillsammans på forskningsfråga 1.

1. Vad och hur skriver informanterna om sina upplevelser under språkpraktiken?
 - Vilka tankar har informanterna haft före praktiken?
 - Vilka iakttagelser har informanterna gjort bland annat om fritid, språk, studier eller arbete?

Tankar före praktiken

Nodalpunkten *tankar före praktiken* får sin betydelse genom ekvivalenskedjan ”önskemål-förväntningar”. Informanterna berättar om sina önskemål gällande språkpraktiken, och motiverar sina val av språkpraktikplatsen. Informanternas intresse för arbete utomlands, önskan att ha nytta av den tidigare arbetserfarenheten eller de tidigare studierna under praktikperioden, och förväntningen på att på motsvarande sätt ha nytta av praktikperioden i framtiden nämns som grunderna för informanternas önskemål gällande språkpraktiken. Som Koskinen (2003) konstaterar, spelar motiv och motivation en viktig roll för en lyckad utlandsvistelseperiod. Nyttan av arbetet i framtiden hör till Kosunen (2015) *instrumentella orientering* (se delkap. 1.2). En informant ville göra sin språkpraktik någon annan årstid än på sommaren för att kunna arbeta i Finland under sommaren. Många av informanterna utförde däremot sin praktik under sommaren. Alla informanter berättar inte om sina önskemål gällande språkpraktiken i sina rapporter.

Före praktiken var informanterna nyfikna på olika dialekter och språklig variation, de ville lära sig svenska språket samt svenska kultur och traditioner. Dessa sistnämnda förväntningar hör till *den integrativa orienteringen* (Kosunen m.fl. 2015, se delkap. 1.2). Konvergens (se delkap. 4.2) förekommer i en rapport i form av att en informant ville lära sig prata på samma sätt som stockholmare.

Rekreation

Nodalpunkten *rekreation* får sin betydelse genom ekvivalenskedjan ”boende-sociala nätverk-fritid”. Informanterna hade olika former av boende, bland annat att bo ensam, hos släktingar eller med kurskamrater. Informanterna tar också upp boendes inverkan på språkanvändning. Det framgår i en av de rapporterna att det inte är idealt att bo utan svenskspråkiga, eftersom då använder man lätt andra språk än svenska. På samma sätt som Farrel Whitworth (2006) påpekar om värdfamiljens roll i skapandet av sociala nätverk, kan man konstatera att det också i den här undersökningen framgår att det spelar en viktig roll, också med tanke på språkinläringen, vem eller vilka man bor med.

Om sociala nätverk och deras betydelse under praktiken berättas det positivt i alla rapporter. Detta ligger i linje med Sundgrens (2004, se delkap. 1.4) resultat, eftersom det också i den här undersökningen finns sammanhanget mellan de socialt aktiva informanterna och deras bättre integration med omgivningen på praktikorten. Sociala

nätverk var betydelsefulla för en lyckad praktikperiod i den här undersökningen. Enligt språkpraktikrapporterna var sociala kontakter t.ex. med kurskamraterna mycket viktiga under praktiken, och kontakternas viktighet har kommit fram också efter praktiken. Informanterna berättar om mångsidiga fritidsaktiviteter utanför arbets- eller studietiden. Upplevelser beskrivs med positiva eller neutrala adjektiv och verb, vilket visar att många av informanterna har positiva eller åtminstone inte negativa erfarenheter av fritiden och fritidsaktiviteter. Farrel Whitworth (2006) har också kommit fram till att deltagandet i fritidsaktiviteter stödjer individens skapande av sociala nätverk. Utgående från resultatet i tidigare undersökning och i den här undersökningen kan man konstatera, att sociala nätverk och fritidsaktiviteter för det första påverkar varandra. För det andra spelar de en viktig roll för att praktikperioden utomlands ska upplevas som lyckad.

Språk

Nodalpunkten *språk* får sin betydelse genom ekvivalenskedjan ”språkliga målspråk-användning”. Ett av de språkliga mål som informanterna hade, var att använda svenska så mycket som möjligt. Flera av informanterna berättar att de själva var aktiva och använde svenska. Det fanns många situationer då informanterna kunde använda svenska. Informanterna använde svenska t.ex. med sina släktingar, kompisar och arbetskamrater. Informanterna stötte på olika uttalssätt, och det fanns problem med att förstå dialekter. Förståelsen av dialekter blev ändå bättre under språkpraktiken. En del av informanterna använde inte svenska hela tiden. Några av informanterna var före praktiken rädda för att ha otillräckliga språkkunskaper. Informanterna stötte på språkliga svårigheter som snabbt tal och dialekter samt nya språkliga situationer, som telefonsamtal. Ytterligare svårigheter under praktiken var t.ex. att kunna använda autentiska uttrycken.

Studier

Nodalpunkten *studier* får sin betydelse genom ekvivalenskedjan ”innehållet av Nordkurs-organiseringen av Nordkurs”. Kurserna har organiserats olika. Informanterna har också olika uppfattningar om kursernas innehåll och hur bra de hade organiserats. Huvudsakligen anser informanterna, att kurserna var välorganiserade och att de var mångsidiga. Under Nordkurs övade studerandena muntliga kunskaper och praktisk språk-användning. Informanterna beskriver kursernas innehåll med positiva uttrycken

”mångsidig”, ”välorganiserade” och ”verkligen värd att uppleva”. Alla av informanterna var ändå inte nöjda med organiseringen av Nordkurs. En informant påpekar att läraren inte hade tillräckligt med kompetens för att kunna lära finskspråkiga.

Arbete

Nodalpunkten *arbete* får sin betydelse genom ekvivalenskedjan ”allmänna tankar om arbete-arbetskunskaper”. Informanternas arbetsuppgifter var annorlunda, och några av informanterna upplevde arbetet som krävande. Allmänna tankar och iakttagelser som nämns om arbetsperioden under språkpraktiken är att det är viktigt att man fick värdefull arbetserfarenhet. Det tas också upp stereotyper gällande olika arbetsuppgifter och påpekas att städningsarbete borde rekommenderas mer för ungdomar. En informant påpekar också att det finns ett stort behov av finskspråkig arbetskraft speciellt inom vissa brancher och orter i Sverige. Viktiga arbetskunskaper diskuteras vara tämligen likadana i Finland och i Sverige. Också arbetsmoralen diskuteras, och det påpekas att finländare är ”seriösare” med deras arbete. Informanterna rapporterar om positiva erfarenheter av sina arbetsuppgifter, men några av informanterna har också varit missnöjda med sina arbetsuppgifter. Informanterna stödde också på några svårigheter i sitt arbete, som språkliga svårigheter eller svåra situationer med kunder. Informanterna berättar också om utveckling av sina arbetskunskaper.

8.2 Nyttodiskurs

Analysen av nyttodiskursen innehåller nodalpunkterna *språkinläring*, *kulturkunskaper* och *arbetserfarenhet*. Samtidigt hjälper nyttodiskursen att svara på forskningsfråga 2 som också innehåller två underfrågor. Den första underfrågan kan besvaras genom analysen av nyttodiskursen och alla dess nodalpunkter medan den andra underfrågan kan enbart besvaras genom analysen av nodalpunkten *kulturinläring*.

2. Vad betyder språkpraktiken för studerande i nordiska språk/läroämnet svenska?

- Vad har studerandena lärt sig under praktiken, dvs. vilken nytta har informanterna haft om språkpraktiken?
- Hur har informanterna anpassat sig till den nya kulturen/det nya samhället?

Språkinläring

Nodalpunkten *språkinläring* får sin betydelse genom själva inlärningsprocess samt ekvivalensen ”lärorika situationer”. Informanterna berättar att deras språkkunskaper blev bättre och att de fick ”språkligt självförtroende”. Vid sidan av svenska språket lärde informanterna sig lite danska och färöiska. Motivationen och den autentiska miljön nämns som viktiga faktorer vid språkinläring, och det påpekas att för att man ska kunna lära sig ett språk, måste man våga använda det. Som Farrel Whitworth (2006) definierar, är motivationen att lära sig språket också en viktig faktor för skapandet av sociala kontakter. Orsak–följd–relationen mellan språklig motivation och skapandet av positiva sociala kontakter framgår inte lika tydligt i min undersökning som Farrel Whitworth den föreställer, men man kan konstatera att motivationen har spelat en viktig roll i den här undersökningen åtminstone med avseende på språkinläring. Motivationen att lära sig språket under språkpraktiken har varit både *instrumentell* och *integrativ* (se delkap. 1.2, Kosunen m.fl. 2015 och kap. 2, Norton 2000). Inläringen av vardaglig svenska beskrivs t.ex. med det positiva adjektivet ”det bästa”, och det tas upp att informanterna lärde sig autentiska uttryck. Därtill tas det upp viktigheten av språkkunskaperna i den globala världen och arbetslivet.

Informanterna diskuterar om kursens korta tid, och påpekar att trots den korta tiden blev språkkunskaperna flytande och mer avslappnade. Detta ger information om kortare praktikperioder (jfr Jackson 2008), och visar att också en korttids utlandsvistelse kan stödja studerandes språkinläring. När det gäller språkinläring finns det också många andra positiva erfarenheter. Informanterna talade t.ex. svenska mer än aldrig förut, och de hade roligt tillsammans med kurskamrater. Det berättas också, att det var viktigt att gå utanför bekvämlighetszonen för att kunna utveckla sina språkkunskaper.

Möjligheten att kunna delta i Nordkurs beskrivs också med det mycket positiva ordet ”lottvinst”. Informanterna rapporterar därtill, att de stötte på oväntade och nya språkliga situationer, som till slut har varit lärorika. Mitt resultat av att språkpraktiken har innehållit både oväntade och svåra situationer samt positiva och lärorika situationer får stöd av Farrel Whitworths (2006) resultat av att studierna utomlands kan innehålla både nyttor och utmaningar, när det är fråga om språkinläring och personlig utveckling.

Kulturkunskaper

Nodalpunkten *kulturkunskaper* får sin betydelse genom själva momentet kulturkunskaper samt ekvivalensen ”kulturella skillnader”. Under språkpraktiken lärde informanterna sig bland annat om kultur, samhällsförhållanden, litteratur, politik och historia samt kulturella skillnader mellan Finland och Sverige. Informanterna berättar därtill positivt om sina sociala kontakter under språkpraktiken och deras betydelse för kulturinlärning (jfr Farrel Whitworth 2006, se även delkap. 1.2 och kap.3). En informant berättar därtill att på grund av språkpraktiken och arbetet i Sverige finns det nu en möjlighet till samarbete med den svenska skolan där hen arbetade. Genom att bekanta sig med svenska människor, lärde informanterna också sig om kultur och de har börjat bättra förstå stereotyper. Uttryck som ”jag försökte lära [sic!] kultur” visar informanternas aktiva och medvetna inlärning av kultur.

I likhet med det som Koskinen (2003, se delkap. 1.2) har kommit fram till, visar också den här undersökningen, att motivationen och viljan att lära sig påverkar studerandes kulturinlärning. Sociala nätverk har också bidragit till inläringen av kultur. Kunskaperna om den egna kulturen har underlättat det för informanterna att jämföra den med den främmande kulturen i språkpraktiklandet (jfr Koskinen 2003, se delkap. 2). Även om informanterna inte skriver om sin anpassning till den nya kulturen (se forskningsfråga 2), tolkar jag dessa positiva iakttagelser om kultur som en del av anpassningsprocessen. Informanterna skriver inte heller direkt om sociala grupper eller grupptillhörighet utan fokus ligger mer på sociala nätverk och på vilken nytta informanten hade av det att man lärde sig känna nya människor (se avsnitt 4.2.1 och avsnitt 4.2.2). Det positiva talet om sociala nätverk tolkar jag också som en del av anpassningen till den nya kulturen, eftersom informanterna berättar att de lärde sig från lokala människor det lokala eller autentiska språket och kulturella kunskaper. Som Sundgren 2004 (se avsnitt 4.2.2) definierar, kan man med användning av lokala former visa samhörighet med en grupp och med dess värderingar. Informanterna berättar inte om identitet eller dess förändring under språkpraktiken (se delkap. 4.1). Identitet hör på det sättet till det diskursiva fältet, dvs. vad en diskurs utesluter.

Arbetserfarenhet

Informanterna fick arbetserfarenhet som de beskriver t.ex. med det positiva adjektivet ”värdefull” och påpekar att arbete också gav ”jättebra språkövning”. En informant hade redan likadan arbetserfarenhet från Finland, och hen upplevde den nyttig när hen arbetade i Sverige. Att få arbetserfarenhet stödjer inlärningsmålen i kandidatexamen i humanistiska vetenskaper vid Tammerfors universitet (se delkap. 1.3).

8.3 Organisatorisk diskurs

Analysen av den organisatoriska diskursen svarar på forskningsfråga 3 och den diskursen får sin betydelse genom nodalpunkterna *utmaningar*, *allmänna åsikter om språkpraktiken* samt *universitetskurser*. Svaren på den första underfrågan i forskningsfråga 3 baserar sig på analysen av nodalpunkterna *utmaningar* och *allmänna åsikter om språkpraktiken*. Den andra underfrågan besvaras i och med beskrivning av resultaten när det gäller analysen av nodalpunkten *universitetskurser*.

3. Vad borde tas hänsyn till vid planering och organisering av språkpraktiken vid universiteten i Finland, dvs. i studieprogrammet i nordiska språk/läroämnet svenska?

- Borde organisering av språkpraktiken förändras på något sätt?
- Är universitetskurserna relevanta med tanke på språkpraktik?

Utmaningar

Att kunna hitta en arbetsplats för en kort tid är ett problem som framgår i rapporterna och som ger betydelse till den organisatoriska diskursen och nodalpunkten *utmaningar*. En informant rapporterar också, att ansökningen på en språkpraktikplats var svårare än vad hen på förhand tänkte. En informant var inte nöjd med organiseringen av kursen, men skulle trots detta rekommendera kursen. Såsom Farrel Whitworths (2006, se delkap. 1.2) undersökning visar, stödjer också den här undersökningen resultatet av att det ofta finns utmaningar under utlandsvistelseperioden. Dessa utmaningar skulle kunna tas mer hänsyn till vid planering och organisering av språkpraktiken.

Allmänna åsikter om språkpraktiken

Nodalpunkten *allmänna åsikter om språkpraktiken* får sin betydelse genom både negativa och positiva iakttagelser gällande språkpraktiken. Många av informanterna beskriver språkpraktiken ur flera synvinklar, och en och samma informant använder t.ex. det negativa adjektivet ”krävande” och det positiva adjektivet ”givande”. Det finns både nöjda och missnöjda kommentarer när det gäller organiseringen av Nordkurs. Kritik finns därtill ur den ekonomiska synvinkeln samt om Nordkursens korta tid. De positiva kommentarerna beskriver språkpraktiken t.ex. som ”väldigt lärorik och händelserik”.

Positiva åsikter som informanterna nämner i sina rapporter är att de fick ”värdefull arbetserfarenhet och många nya vänner”, att de lärde sig ”använda svenska i vardag [sic!]” och att de hade givande diskussioner under språkpraktiken med andra. En informant betraktar språkpraktiken också ur en yrkesinriktad synvinkel, och påpekar, att det är ”mer trovärdigt” att börja arbeta som svensklärare efter att man har bott i Sverige under språkpraktiken. Även Kosunen m.fl. (2015, se delkap. 1.2) diskuterar, som en del av identitetsdiskurs, om en samhörighetskänsla med svenska språket och läraryrket.

Nodalpunkten *allmänna åsikter om språkpraktiken* får sin betydelse också genom positiva uttryck som anger att informantens motivation blev större, att studierna vid hemuniversitet känns lättare och att man känner språk och kultur bättre. Det funderas att det viktigaste för att man ska kunna lära sig ett språk är bara att använda det. Många av informanterna har haft positiva erfarenheter av själva ansökningsprocessen, och beskriver den bland annat som ”lätt”.

Negativa iakttagelser som informanterna har är att man lätt glömmer språket, kursens korta tid och att språkpraktiken är ”ett stort utlägg både ekonomiskt och tidsmässigt”. Det finns åsikter både för och emot när det gäller hur enkelt det var att ordna en lägenhet. Att ordna boendet var inte enkelt för alla på grund av brist på lägenheter och den korta vistelseperioden. Några hade fått hjälp med att skaffa en lägenhet men inte alla.

Universitetskurser

Nodalpunkten *universitetskurser* får sin betydelse genom önskan av flera kurser om uttal och om rikssvenska samt mer övning kring vardaglig grammatik och ordförråd. Kunskaper som informanterna värderar liknar också med Jacksons (2008, se delkap. 1.2) kompetens på interkulturella kommunikationsfärdigheter. Informanterna hade också

nytta av universitetskurser under praktiktiden, men de nämner inte några exakta kurser. En möjlig orsak till informanternas olika tankar om universitetskurser kan vara, att mängden av avlagda studier i nordiska språk före språkpraktiken varierar mellan studerandena.

9 Sammanfattning och diskussion

Syftet med den här avhandlingen har varit att diskursivt undersöka hur de studerande som har avlagt sin språkpraktik genom att arbeta eller genom att delta i Nordkurs i något av de nordiska länderna utanför Finland skriver om praktikperioden. Jag har undersökt vad och hur informanterna skriver om sina tankar före och upplevelser under språkpraktiken, vad språkpraktiken betyder för studerande i nordiska språk samt vad som borde tas hänsyn till vid planering och organisering av språkpraktiken vid universitetet i Finland, dvs. i studieprogrammet i nordiska språk/läroämnet svenska.

Som material har jag använt 8 språkpraktikrapporter som är skrivna av universitetsstuderande i studieprogrammet i nordiska språk/läroämnet svenska mellan åren 2012 och 2016. Sekundärmaterialet i den här undersökningen baserar sig på teorier om diskursanalys och sociolingvistik. Vid analysen av språkpraktikrapporterna har jag använt mig av kvalitativ diskursanalys som metod och undersökt vad det sägs om det undersökta fenomenet.

Utgående från innehållet i de undersökta språkpraktikrapporterna, har jag valt att analysera tre diskurser: upplevelsediskurs, nyttodiskurs och organisatorisk diskurs. Jag har analyserat diskurserna för det första genom att avgränsa mångtydiga element till entydiga moment inom en diskurs samt för det andra med hjälp av nodalpunkter, ekvivalenser och ordens konnotationer. Jag har använt den information som jag har fått från dessa analysfaser för att svara på forskningsfrågorna och för att sammanfatta undersökningens resultat. Därtill har jag betraktat undersökningens diskursordning och diskuterat det diskursiva fältet.

Resultatet av undersökningen visar att informanterna berättar i samband med upplevelsediskursen om sina *tankar före praktiken, rekreation, språk, studier och arbete*. Analysen av upplevelsediskursen svarar på forskningsfråga 1. Angående tankar före

praktiken berättar informanterna om sina önskemål och förväntningar när det gäller språkpraktiken. Dessa är t.ex. informanternas intresse för, önskan att ha nytta av den tidigare arbetserfarenheten eller de tidigare studierna under praktikperioden och förväntningen på att på motsvarande sätt ha nytta av praktikperioden i framtiden. När det gäller rekreation under språkpraktiken, har boende, sociala nätverk och olika fritidsaktiviteter spelat en viktig roll. Det talas mycket positivt i alla rapporterna speciellt om sociala nätverk och deras roll under praktikperioden. När det gäller språkliga iakttagelser talar informanterna bland annat om sina språkliga mål och sin språkanvändning under språkpraktiken. Därtill berättar de om sina studier, t.ex. om innehållet och organiseringen av Nordkurs samt om allmänna tankar om arbete och om viktiga arbetskunskaper.

Informanterna berättar därtill i nyttodiskursen om sin *språkinläring*, *kulturkunskaper* och *arbetserfarenhet*. Som svar på forskningsfråga 2 kan man konstatera att informanternas språkkunskaper blev bättre, att de lärde sig av kulturen i språkpraktiklandet samt att de fick nya vänner och värdefull arbetserfarenhet under språkpraktiken. Även om informanterna inte direkt talar om sin anpassning till den nya kulturen, finns det positiva iakttagelser om kultur och om nya sociala nätverk vilka sannolikt spelade en viktig roll under informanternas språkpraktikperioder. Dessa positiva iakttagelser skulle kunna tolkas som en del av anpassning till den nya kulturen/det nya samhället, men eftersom informanterna inte direkt nämner anpassning till den nya kulturen/det nya samhället, kan den andra underfrågan för forskningsfråga 2 inte tillförlitligt besvaras. För bredare förståelse av anpassningen till den nya kulturen/det nya samhället måste temat undersökas vidare t.ex. med exakta frågor som handlar om temat anpassningen till en ny kultur.

När det gäller den organisatoriska diskursen rapporterar informanterna om *utmaningar*, *allmänna åsikter* om *språkpraktiken* samt *universitetskurser*. Som svar på forskningsfråga 3 kan man konstatera att när det gäller behovet av förändringar i organisering av språkpraktiken, finns det några aspekter som skulle kunna beaktas på nytt i samband med att kursplanen revideras. För det första är det viktigt att fästa uppmärksamhet på studerandenas ekonomi samt språkpraktikens längd. Därtill kan det sammanfattas att kurserna vid studerandenas hemuniversitet i viss mån har ett relevant

innehåll enligt informanterna, men att det också enligt några informanter finns ett behov av nya kurser t.ex. i uttal, i rikssvenska och i vardaglig språkanvändning.

Därtill skulle det vara viktigt att fästa uppmärksamhet på själva ansökningsprocessen både när det gäller ansökan om en arbetsplats och Nordkurs. De enskilda studieprogrammen i nordiska språk/läroämnet svenska ansvarar inte för organiseringen av Nordkurs vilket betyder att organiseringen av Nordkurs inte direkt kan beaktas i samband med att kursplanen revideras. Studieprogrammet tar emot Nordkursansökningar från studerandena, men sedan skickas ansökningarna till Helsingfors universitet där kursdeltagarna väljs från hela Finland. På det sättet samarbetar universiteten redan vad gäller Nordkurs. För att ännu kunna förbättra ansökningsprocessen av språkpraktikplatsen och själva organiseringen av Nordkurs skulle samarbete mellan universiteten i Finland och Nordkurs samt möjliga arbetsgivare som exempelvis Nordjobb ännu kunna ökas.

När det gäller organiseringen av Nordkurs, skrev flera av informanterna negativt att det till största delen bara fanns finskspråkiga studerande på Nordkurs. För att kunna utveckla organiseringen av Nordkurs, kunde alternativa möjligheter att organisera den planeras på nytt. Nordkurs skulle kunna organiseras exempelvis i form av samarbete mellan Nordkurs och de äldre personer som bor i praktikorten. Studerandena i Nordkurs skulle då kunna bekanta sig med nordisk litteratur t.ex. genom att läsa böcker tillsammans med äldre personer. Då skulle man å ena sidan säkerställa att de studerande också har svenskspråkiga kontakter under kursen och å andra sidan skulle de kunna göra något betydelsefullt för t.ex. människor som känner sig ensamma.

Diskursanalys som metod har varit ändamålsenlig och fungerat bra i den här undersökningen. Undersökningen har gett svar på alla forskningsfrågor, men temat anpassning till den nya kulturen/det nya samhället borde undersökas vidare. Resultatet av den här undersökningen ger en översikt över, vilka tankar de studerande som har avlagt sin språkpraktik genom att arbeta eller genom att delta i Nordkurs i något av de nordiska länderna utanför Finland skriver om praktikperioden. Rapporterna är kontextbundna, vilket betyder att undersökningen även ger en uppfattning om de positiva och negativa iakttagelserna i den kontext som språkpraktikrapporterna är skrivna. Resultatet kan därför utnyttjas speciellt i den kontext där rapporterna är skrivna, dvs. vid universitetet och vid utveckling av språkpraktiken som universitetskurs i nordiska språk/läroämnet svenska.

Även om jag har analyserat upplevelse- och nyttodiskurs som separata diskurser, kan jag framhäva att de överlappar varandra på många plan. Generellt kan jag konstatera att elementen som har förekommit i flera av de undersökta diskurserna har delvis definierats på ett alternativt sätt (se delkap. 5.2). Då är det fråga om t.ex. element ur språkanvändningens synvinkel i upplevelsediskursen eller ur språkinläringens synvinkel i nyttodiskursen. Som Farrel Whitworth (2006) påpekar, påverkar olika kontexter studerandenas språkinläring. I min undersökning har kontexter som boende, sociala nätverk och arbete analyserats som nodalpunkter/ekvivalenser för upplevelsediskursen, medan själva *språkinläringen* utgör en nodalpunkt för nyttodiskursen. Detta är ett exempel på hur de olika diskurserna ansluter sig till varandra och delvis innehåller samma element. Informanterna tar i rapporterna upp att de lärde sig mycket om språket t.ex. genom att använda språket i sitt arbete då nodalpunkten *arbete* som en del av upplevelsediskursen påverkar nodalpunkten *språkinläring* som en del av nyttodiskursen. Det finns också inverkan åt annan riktning. Efter att informanterna hade lärt sig att använda språket på ett naturligare sätt i en ny kultur (nyttodiskurs) blev själva upplevelsen av arbete (upplevelsediskurs) också positivare. För fortsatta studier skulle man kunna undersöka diskursernas relation till varandra vidare, dvs. om t.ex. några nodalpunkter inom upplevelsediskurs har en viss inverkan på de nodalpunkter som ger identitet för nyttodiskurs.

För fortsatta studier skulle också teman som har förekommit i den här undersökningen kunna undersökas vidare med en intervju eller med enkäter som innehåller exakta frågor om t.ex. språkinläring, arbetserfarenhet eller anpassning till den nya kulturen/det nya samhället för att man ska kunna få fördjupad förståelse av deras betydelse under språkpraktiken. Därtill skulle det kunna undersökas, om resultatet blir annorlunda eller likadant, om studerandena redan inför språkpraktiken skulle skriva en del av språkpraktikrapporten eller skriva dagbok under språkpraktiken (jfr Jackson 2008, se kap. 2). Med hjälp av detta skulle man också mångsidigare kunna undersöka motivationens betydelse för en språkpraktikperiod (se delkap.8.1 och Koskinen 2003). Informanternas upplevelser skulle därtill kunna jämföras enligt det om informanterna har studerat eller arbetat under sina språkpraktikperioder.

På samma sätt som temat anpassning till den nya kulturen/det nya samhället, är också ackommodationsteorin (se delkap. 4.1) ett fenomen som skulle kunna undersökas mer

exakt med öppna frågor för att få mer information om konvergens och divergens under språkpraktiken. Att informanterna inte skriver om identitet eller dess förändring under språkpraktiken kan bero på att det inte direkt har frågats om identitet i anvisningarna för språkpraktikrapport eller att utlandsvistelseperioden har varit för kort för en möjlig identitetsförändring.

Som en av informanterna påpekar, finns det brist på finsk arbetskraft under sommaren inom äldreboenden i Sverige (se avsnitt 7.1.5). Utgående från det skulle det också generellt kunna funderas på om medvetenheten om arbetsmöjligheter i Sverige skulle kunna ökas bland finska ungdomar. Speciellt studerandena inom äldrevården skulle kunna motiveras att studera svenska genom att informera dem om att genom att kunna svenska skulle de ha bra möjligheter att få arbete också i Sverige.

Referenser

- Andersson, Lars-Gunnar. (2007). Dialekter och sociolekter. I: E. Sundgren (Red.), *Sociolingvistik* (s. 34–70). Stockholm: Liber AB.
- Angelin, Anna. (2009). *Den dubbla vanmaktens logik – en studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland vuxna unga*. Doktorsavhandling, Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <http://www.lu.se/lup/publication/4483d584-a572-487a-8182-6696ec864bf2>
- Bijvoet, Ellen. (2007). Attityder till språk. I: E. Sundgren (Red.), *Sociolingvistik* (s. 113–143). Stockholm: Liber AB.
- Davidsson, Tobias. (2010). Utanförskapelsen. En diskursanalys av hur begreppet utanförskap artikuleras i den svenska riksdagsdebatten 2003–2006. *Socialvetenskaplig tidskrift* 2/2010 (s. 149–169). Tillgänglig: <http://journals.lub.lu.se/index.php/svt/article/view/15705/14188>
- Fairclough, Norman. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- Fairclough, Norman. (1995). *Critical Discourse analysis*. London: Longman.
- Farrell Whitworth, Kathleen. (2006). *Access to language learning during study abroad: The roles of identity and subject positioning*. Doctoral thesis, The Pennsylvania State University. Tillgänglig: <http://search.proquest.com/helios.uta.fi/docview/85646382/180FD0FE252B461DPQ/66?accountid=14242>.
- Freed F. Barbara. (1995). *Second language acquisition in a study abroad context*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins publishing company. Tillgänglig: <https://ebookcentral-proquest-com.helios.uta.fi/lib/tampere/reader.action?docID=784235&query=>
- Gardner, Robert C. & Lambert, Wallace E. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley: MA: Newbury House.
- Koskinen, Liisa. (2003). *To survive, you have to adjust: study abroad as a process of learning intercultural competence in nursing*. Doctoral thesis, Kuopio University

- Publications, E. Social Sciences 101. Tillgänglig:
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_951-781-940-4/urn_isbn_951-781-940-4.pdf
- Kosunen, Riitta, Lepistö, Kirsi, Saarijärvi Anne & Birgitta Tamminen. (2015). Att studera nordisk filologi för första året: förväntningar och ambitioner. I: M. Forsskåhl, M. Kivilehto, J. Koivisto & P. Metsä. (Red.). (2015). *Svenskan i Finland 15* (s. 173–193). Tillgänglig: <http://tampub.uta.fi/handle/10024/98070>
- Jackson, Jane. (2005). *Assessing intercultural learning through introspective accounts. Frontiers: The Interdisciplinary Journal of Study Abroad 11/2015* (s.165–186). Tillgänglig: <https://eric.ed.gov/?id=EJ891468>.
- Jackson, Jane. (2008). *Language, identity and study abroad – Sociocultural perspectives*. London: Equinox Publishing Ltd. Tillgänglig:
<http://site.ebrary.com/helios.uta.fi/lib/tampere/reader.action?docID=10386861>
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal. (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal. (1990). “Post-marxism without apologies”, i E. Laclau: *New Reflections on the Revolution of our Time*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal. (1997). *Demokrati og hegemoni*. Red. C. Jensen. Köpenhamn: Akademisk Forlag.
- Mendelson, Vija G. (2004): “*Hindsight is 20/20*”: *Student Perceptions of Language Learning and the Study Abroad Experience. Frontiers: The Interdisciplinary Journal of study Abroad 10/2004* (s.43-63). Tillgänglig:
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ891448.pdf>
- Nordberg, Bengt. (2007). Vad är sociolingvistik? I: E. Sundgren (Red.), *Sociolingvistik* (s. 11–33). Stockholm: Liber AB.
- Nordjobb, (2018). *Om Nordjobb*. Tillgänglig: <https://www.nordjobb.org/sv/om-nordjobb>
- Norton, Bonny. (2000). *Identity and language learning. Gender, Ethnicity and Educational Change*. Harlow: Pearson Education limited.

- OECD. (2016). *Youth unemployment rate*. OECD Data. Tillgänglig:
<https://data.oecd.org/unemp/youth-unemployment-rate.htm>
- Pellegrino Aveni, Valerie. (2005): *Study abroad and second language use – constructing the self*. Tillgänglig:
http://assets.cambridge.org/97805218/27669/frontmatter/9780521827669_frontmatter.pdf.
- Pietikäinen, Sari. (2008). Kriittinen diskurssin tutkimus. I: K. Sajavaara & A. Piirainen-Marsh (Red.) *Kieli, diskurssi ja yhteisö* (s.191–217). Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. Tillgänglig: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/47535>
- Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tallinn: Vastapaino.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret. (1987). *Discourse and Social Psychology*. London: Sage.
- Sundgren, Eva. (2004). *Språklig variation och förändring – Exemplet Eskilstuna*. Lund: Studentlitteratur.
- Tampereen yliopisto. (2016a). *Kursplan. Pohjoismaisten kielten tutkinto-ohjelma*. Tillgänglig:
<https://www10.uta.fi/opas/koulutus.htm?opsId=145&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2016&koulid=191>
- Tampereen yliopisto. (2016b). *Pohjoismaisten kielten tutkinto-ohjelma. Kansainvälisyys opinnoissa*. Tillgänglig:
<https://www10.uta.fi/opas/koulutus.htm?opsId=145&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2016&koulid=191>
- Tampereen yliopisto. (2016c). *Kursplan. Språkpraktik – anvisningar för rapportering*. Tillgänglig: http://www.uta.fi/ltl/poh/kansainvalisyys/index/rapport_slk%202016.pdf
- Tampereen yliopisto. (2018). *Ulkomailla opiskelun rahoitus*. Tillgänglig:
<https://www.uta.fi/opiskelunopas/kansainvalistyminen/tutustu-ja-suunnittele/ulkomailla-opiskelun-rahoitus>

Ting-Toomey, Stella. (1999). *Communicating across cultures*. New York: The Guilford Press.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB.